



UNIVERSITAT DE
BARCELONA

La col·lecció Deering a Maricel de Sitges i al Castell de Tamarit (1909-1921): un somni d'art hispànic frustrat

Sebastià Sánchez Sauleda

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

4. ELS ANYS DE MARICEL (1909-1920)

4.1.- 1909-1914

Després d'uns mesos de viatges i d'intens treball als Estats Units, a l'abril de 1909 Ramon Casas retornà a Barcelona. Recuperada la seva rutina habitual, es trobava pintant al seu taller del Passeig de Gràcia, quan rebé la notícia que Charles Deering arribaria en cotxe a Barcelona des de París amb la intenció de veure'l i visitar plegats diverses poblacions catalanes. En assabentar-se, decidí organitzar una sèrie d'excursions per tal de satisfer els interessos del nord-americà. Per una banda, es decantà per ensenyar-li alguns museus, perquè Deering era un declarat amant de l'art; per l'altra, recorrien plegats el territori en cotxe, passió que els dos compartien.

Una d'aquestes sortides, la que realitzaren el 19 de setembre de 1909, els portà a Sitges. La vila reunia totes les condicions necessàries per ser inclosa en aquest recorregut, perquè a més de comptar amb un paisatge privilegiat, s'havia convertit en l'epicentre de Modernisme català des de que Santiago Rusiñol hi bastí el Cau Ferrat a finals del segle XIX. Passejaren pel poble, visitaren el Santuari del Vinyet, la casa-taller de Rusiñol i dinaren i sojornaren a la localitat. Va ser llavors quan Deering sorprengué a tothom manifestant que volia instal·lar-se allí. Per tal d'aconseguir el seu propòsit, realitzà una oferta de compra pel Cau Ferrat que va ser rebutjada.⁵¹⁷

La negativa no refrenà les seves intencions i s'interessà per la compra de l'antic hospital de Sant Joan Baptista, un edifici gòtic del segle XIV que llavors ja no complia els requisits de salubritat necessaris per tractar als malalts. Inicialment les gestions li foren encarregades a Ramon Casas que sabent-se incapaç de dur-les a terme amb èxit, demanà ajut a Miquel Utrillo. Ell coneixia a Deering des de 1904, comprenia perfectament les vicissituds del poble perquè hi vivia de manera regular des de que tornà de París el 1895, i era capaç de comunicar-se en anglès amb el magnat. Després de presentar l'oferta, el 27 de setembre de 1909 la Junta de Beneficència acceptà la proposta i decidí vendre l'edifici al col·leccionista nord-americà. Amb la signatura de

⁵¹⁷ Rusiñol havia trigat molts anys i esforços a reunir les peces que allí atresorava i havia generat amb elles uns vincles molt íntims que les convertia en part indissociable de la seva personalitat. Sobre la figura de Santiago Rusiñol com a col·leccionista s'han escrit moltes pàgines. Entre elles destaquem *L'art del ferro. Rusiñol i el col·leccionisme del seu temps*. Sitges: Consorci del Patrimoni de Sitges; Ajuntament de Sitges, 2007. DOMÈNECH, Ignasi. «El Cau Ferrat: la col·lecció del cor». DINS: *Rusiñol desconegut*. Sitges: Ajuntament de Sitges; Consorci del Patrimoni de Sitges, 2006, p. 217-249. SALA, Teresa M. «El somni del Rusiñol col·leccionista». DINS: *Santiago Rusiñol. L'artista total*. Barcelona: Diputació de Barcelona; Proa, 2007, p. 337-348.

Els anys de Maricel (1909-1920)

l'acord, podem establir que s'inicià físicament el projecte de Maricel. D'aleshores ençà, les activitats que dugueren a terme els seus protagonistes estigueren íntimament lligades a l'evolució del recinte i de la col·lecció d'art, només veient-se afectades per l'esclat de la Primera Guerra Mundial. El conflicte bèl·lic, que assolà Europa entre 1914 i 1918, condicionà la presència o l'absència del nord-americà a Sitges, i esdevingué a llarga una de les causes indirectes que propiciaren la dissolució l'any 1921.⁵¹⁸

Tot i haver presentat l'oferta de compra, Deering decidí no quedar-se a Espanya i marxà a París sense veure la resolució del cas. Des de la capital francesa contactà amb Utrillo el 29 de setembre de 1909, per agrair-li les gestions realitzades en nom seu i li va prometre que un cop arribés als Estats Units gestionaria l'enviament dels diners necessaris perquè pogués comprar l'hospital.⁵¹⁹ Sempre s'ha considerat que el català prengué les regnes de Maricel des del primer moment, però en realitat les activitats com a director artístic de la Enciclopedia Espasa li impediren dedicar-se en cos i ànima al projecte sitgetà. Ell mateix ho reconeixia en una carta a Raimon Casellas, on li confessava al crític que només hi «*vaig allí els dies lliures, a fer obres*».⁵²⁰ Segurament, aquesta distància inicial s'explicava per la desconfiança existent en les intencions del nord-americà i en l'interès de conservar la privilegiada posició social i econòmica que li oferia l'enciclopèdia.⁵²¹

Pel que fa a Deering, després de marxar de Sitges abandonà Europa el 13 d'octubre de 1909 des del port de Cherbourg, embarcant-se al Kaiser Wilhelm der Grosse. El trajecte, que durà prop de dues setmanes, el dugué a Nova York i des d'allí es dirigí a Chicago on gestionà l'enviament dels diners per pagar el 75% de l'edifici de l'hospital.⁵²² Els nombrosos problemes burocràtics que generà aquesta operació, que abordarem amb més deteniment al capítol següent, l'obligaren a desplaçar-se a diverses ciutats per resoldre'ls. Quan tot semblava enllestit, sorgiren noves dificultats, entre les que s'hi trobava les complicacions derivades de la compra d'un quadre de El Greco.

⁵¹⁸ En la història de Maricel hi jugà un paper fonamental l'esclat de la Primera Guerra Mundial. Aquesta no només condicionà les estades de Charles Deering a Sitges, sinó que va ser indispensable per entendre les relacions amb els principals polítics francesos de l'època.

⁵¹⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.252). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 29 de setembre de 1909. Apèndix Documental (Doc. núm. 121).

⁵²⁰ Fons Raimon Casellas (Biblioteca de Catalunya, Ms 5230/9). Carta de Miquel Utrillo a Raimon Casellas, 28 de juny de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 326).

⁵²¹ Hem de recordar que durant la seva joventut, Utrillo visqué la bohèmia real a París i que hagué de realitzar tot tipus de feines per sobreviure. Per això és del tot comprensible que quan assolí certa estabilitat econòmica, no tingués cap interès en embarcar-se en aventures que no sabia com acabarien.

⁵²² L'enviament es faria a través de LaPorte, el seu agent París. A partir d'aquest moment seria el que habitualment empraria pels assumptes de Maricel. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.729). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 21 d'octubre de 1909. Apèndix Documental (Doc. núm. 122).

Els anys de Maricel (1909-1920)

L'obra l'havia adquirit a l'octubre, poc abans d'abandonar el vell continent, però a l'embarcar-lo cap els Estats Units la duana francesa l'obligà a pagar impostos adduint que el llenç no podia considerar-se antic. Conscient de l'error comés per les autoritats frontereres i decidit a no abonar uns diners que no calia gastar, el 15 de novembre li envià una carta a Utrillo des del Knickerbocker Club de Nova York.⁵²³ A la lletra li demanava que contactés amb el venedor perquè certifiqués de manera oficial davant el cònsol americà a Barcelona, que l'artista que l'havia pintat feia segles que era mort.

Aquesta compra no feia més que certificar l'interès de Deering pel Greco. Passió que feia anys que durava. Tenim constància que des d'abans de 1905 era propietari d'un *Apòstol Santiago el Menor*, tal i com recull una de les làmines que il·lustrava el volum que Utrillo dedicà al pintor cretenc dins la *Colecció de Vulgarisació «Forma»* [Fig.4.1].⁵²⁴ A més, el 1906, havia format part del grup d'empresaris de Chicago que intervingueren en la compra al francès Durand-Ruel de l'*Asunción de la Virgen* (1577), procedent de Santo Domingo de Toledo.⁵²⁵ Seguint l'estela d'altres prohoms, influït per les directrius exposades per Bion J. Arnold l'any 1868,⁵²⁶ no dubtà en exercir de mecenes



[Fig.4.1] El Greco: *Apòstol Santiago el Menor* (Col·lecció particular). Imatge publicada al llibre de Miquel Utrillo *Domenikos Theotokopulos (El Greco)*

⁵²³ Deering, entre d'altres entitats, també era soci d'aquest exclusiu club de Nova York. Fons Miquel Utrillo (M.U. núm. inv. 3.254). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 15 de novembre de 1909. Apèndix Documental (Doc. núm. 125).

⁵²⁴ UTRILLO, Miquel. *Domenikos Theotokopulos (El Greco)*. *Colecció de Vulgarisació «Forma»*. Barcelona: Establiment Gràfic Thomas, 1905, làmina 21.

⁵²⁵ WETHEY, Harold Edwin. *El Greco and his school. II. Catalogue Raisonné*. Princeton: Princeton University Press, 1962, p. 3-5 (cat. núm. 1). GUDIOL, Josep. *Doménikos Theotokopoulos. El Greco. 1541-1614*. Barcelona: Polígrafa, 1971, p. 342 (cat. núm. 41). COSSÍO, Manuel Bartolomé. *El Greco*. Barcelona: Editorial R. M., 1972, p. 370 (cat. núm. 138).

⁵²⁶ Sobre les doctrines de Bion J. Arnold vegeu al capítol 2 d'aquesta investigació.

Els anys de Maricel (1909-1920)

artístic de la ciutat que acollia les seves empreses i acceptà que el quadre entrés a formar part de l'Art Institute of Chicago, on actualment es conserva.⁵²⁷

Pel que fa a la identificació del quadre al que es refereix la carta abans esmentada, Isabel Coll afirmà que es tractava d'una peça comprada a Barcelona i que per aquest motiu li demanà a Utrillo que presentés el certificat i la declaració d'antiguitat davant del cònsol americà de la ciutat.⁵²⁸ Per aquelles dates, a la capital catalana l'únic llenç del cretenc que estava a la venta era un *Sant Pere i Sant Pau* que l'any 1907 era propietat de Juan Antiga.⁵²⁹ Si analitzem a fons el llibre de comptabilitat de Maricel i la pròpia correspondència entre Deering i Utrillo, ens n'adonem que l'atribució feta per Coll resulta impossible.⁵³⁰ Segons demostra la documentació conservada, els tràmits per comprar el *Sant Pere i Sant Pau* començaren el desembre de 1912,⁵³¹ i no finalitzaren fins el 3 de maig de 1913 quan s'abonaren 45.000 pessetes per la peça.⁵³² Per tant, amb les informacions parcials de les que disposem en l'actualitat, és fa força difícil precisar quina obra adquirí el nord-americà en el transcurs de la seva estada a Europa. Una altra possibilitat que no va ser contemplada per la investigadora, és que el quadre no fos comprat a Barcelona. Potser Charles Deering li demanà a Utrillo la seva intervenció com a especialista en l'obra de El Greco, i que declarés la seva antiguitat davant el cònsol americà establert a la Ciutat Comtal, perquè després aquest realitzés les gestions pertinents amb l'autoritat que correspongués.

Des de que abandonà Europa, Deering s'ocupà dels seus negocis i dels continuats problemes amb la justícia que aquest li generà als Estats Units. A l'abril de 1910, en companyia del seu germanastre, decidí viatjar a París i d'allí, en cotxe, traslladar-se a Barcelona i després a Sitges. A la vila catalana passaren uns dies en companyia de Ramon Casas i de Miquel Utrillo, abans de dirigir-se a Marsella. Durant el viatge cap a

⁵²⁷ La donació de la peça figura a càrrec de Mrs. Nancy Atwood Sprague, en memòria del seu marit Albert Arnold Sprague, tot i que foren diversos els empresaris de Chicago que participaren en la seva compra. El Greco: *La Asunción de la Virgen* (1577, Art Institute of Chicago, núm. inv. 1906.99).

⁵²⁸ COLL MIRABENT, Isabel. *Charles Deering and Ramon Casas...*, p. 378 i 380.

⁵²⁹ COSSÍO, Manuel Bartolomé. *El Greco...*, p. 389 (cat. núm. 318).

⁵³⁰ Aquesta atribució realitzada per Isabel Coll ja va ser rebutada a SÁNCHEZ SAULEDA, Sebastià. *Nuevas consideraciones sobre la fortuna crítica de El Greco en Cataluña...*, p. 1.351-1.352.

⁵³¹ Utrillo li notificà a Deering que havia descobert aquesta peça al mercat artístic, i el nord-americà molt interessat, li respongué ràpidament: «*Last evening I received your cablegram "Excellent Greco to sell two thousand dollars cash word keep until all Monday. Subject Saint Peter and Paul. Size small. Utrillo". I answered early this morning "Well buy it."*». Fons Miquel Utrillo (M.U., núm. inv. 3.276). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 1 de desembre de 1912. Apèndix Documental (Doc. Núm. 146).

⁵³² Pel que fa a Llibre de Comptes de Maricel, en relació a aquesta operació, es conserva una entrada que diu: «*Pagado a Doña María del Pilar Escuder en 18 de diciembre último, por un cuadro del Greco representando San Pedro y San Pablo: 45.000 pesetas*». Fons Miquel Utrillo (M.U., sense núm. inv.). *Liste provisoire des payements faits par M. Utrillo pour Marycel*, sense data.

Els anys de Maricel (1909-1920)

França s'aturaren a Girona, ciutat que el nord-americà descobrí per primera vegada i que el va fascinar, arribant a demanar als seus amics que li compressin dues col·leccions de postals per recordar el seu pas per allí.⁵³³

Ja a França demanà per carta a Chicago que gressin cinc-mil pessetes a nom d'Utrillo. Segurament aquestes havien de servir per adquirir el material necessari per reformar l'antic hospital o bé per comprar les primeres obres d'art que el decorarien. Resolts aquests tràmits, poc després s'embarcà cap a Algèria en una difícil travessia, en la que només ell i James es deixaren veure pel menjador.⁵³⁴ Al mal clima calgué sumar-li les dificultats que tenia per dormir i el refredat que arrossegava però, malgrat els contratemps personals, el que realment l'importunava era que el motor del seu cotxe no funcionava correctament i no sabia si podria disposar d'ell quan fos novament a Barcelona.

**[Fig.4.2] *Charles Deering i Ramon Casas socialitzant amb uns amics comuns*
(c.1910) (Arxiu del Deering Estate, Miami)**

En tornar d'Algèria, posà rumb a Biarritz i allí s'establí al Hôtel du Palais. Contactà amb Utrillo, que progressivament s'havia convertit en el seu home de

⁵³³ Fons Miquel Utrillo (M.U., núm. inv. 2.730). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 22 d'abril de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 126).

⁵³⁴ *Ibidem.*

Els anys de Maricel (1909-1920)

confiança a Espanya, i el 13 de maig li demanà que recollís les maletes que havia enviat a Barcelona i que les traslladés a Sitges. També li comunicà que Casas es trobava bé de salut tot i haver estat a punt de morir en un accident de cotxe que havia deixat inutilitzat l'automòbil durant un parell de dies. A més d'aquestes qüestions personals, també li anuncià que en breu tenia previst anar a Bilbao acompanyat de la seva filla i que acordà amb Casas trobar-se a Burgos, des d'on els tres posarien rumb a Madrid, on confiava arribar el 20 de maig [Fig.4.2].⁵³⁵

Després d'un parell de dies a la capital espanyola, marxaren cap a París, on es trobaren amb James, qui havia vingut des d'Estats Units. S'acomiadaren de la filla de Charles i s'embarcaren en una excursió que els portaria a conèixer les principals ciutats centreeuropees. Era costum que el nord-americà no romangués gaires dies seguits al mateix lloc, i per això, a mitjans de juny, començaren aquest periple que tingué en Sarajevo una de les seves primeres parades. La capital iugoslava impressionà a Casas, que quedà fascinat pels tons verds de la ciutat i per la bellesa de les seves dones.⁵³⁶ D'allí es dirigiren a Budapest, on hi arribaren cap el 23 de juny, i el català aprofità per escriure dues cartes a Utrillo des del Grand Hotel Hungaria. En elles, a més d'explicar algunes de les vicissituds del trajecte, plasmà el gran interès que li despertava Maricel. Preguntà si s'havien rebut les cinc-mil pessetes que Deering envià feia uns dies,⁵³⁷ i li anuncià la decisió del nord-americà de ser a Sitges entre el 15 i el 20 de juliol, per tal de visurar personalment l'evolució de les obres. Pel que fa a l'estada a la capital hongaresa, sembla que a petició de James visitaren el Museu de Belles Arts d'Hongria. L'entitat, inaugurada l'1 de desembre de 1906 per l'emperador Franz Joseph I (1830-1916), conservava a les seves col·leccions quadres de Rafael, El Greco i Tiepolo, que de ben segur satisfieren els interessos artístics del germanastre de Charles.⁵³⁸

Després d'uns dies a Budapest es desplaçaren a Viena. Casas presentà mostres de fatiga a causa de les llargues distàncies recorregudes, i a més no el feia feliç el fet d'estar sempre acompanyat per un dels Deering. Novament, com havia succeït durant els mesos que passà als Estats Units, se sentia presoner dels americans i malgrat l'estima que els hi tenia, començava a incomodar-li la situació. Tot i el problema que

⁵³⁵ Fons Miquel Utrillo (M.U, núm. inv. 3.384). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 13 de maig de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 127)

⁵³⁶ Arxiu de la Sala Parés (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 23 de juny de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 76)

⁵³⁷ *Ibidem*. Sembla ser que el trajecte des de Sarajevo fins a Budapest va ser força accidentat i que alguns vailets els hi tiraren pedres al cotxe.

⁵³⁸ James Deering també va ser col·leccionista d'art tot i que els seus interessos se centraren en la pintura i l'art italià.

Els anys de Maricel (1909-1920)

aquestes actituds li generaven, durant aquells dies aprofitaren per conèixer el *Kunsthistorisches Museum Wien*. A les seves col·leccions descobriren diversos quadres de Velázquez que els hi causaren gran impressió, i el català reconegué obertament que no tenia constància prèvia de l'existència de cap de les teles allí exposades.⁵³⁹ Per això es proposà anar a estudiar-les cada dia mentre fos allí, per tal d'extraure'n les lliçons que el pintor sevillà deixà per la posteritat.⁵⁴⁰

Encara a Viena, acordaren que la següent etapa seria Munich, perquè James havia comprat un cotxe per 35.000 francs i calia recollir-lo allí.⁵⁴¹ A la capital de Baviera hi arribaren el 4 de juliol, i durant dos dies, a més de resoldre aquest assumpte pendent tingueren temps de visitar tots els museus de la ciutat i recórrer cent quilòmetres per veure la representació de la Passió en un poble proper.⁵⁴² Aquest ritme afectava a Casas, cada cop més esgotat d'anar amunt i avall, arribant a manifestar la seva voluntat de tornar a cap a Barcelona, idea que James desmuntà proposant desplaçar-se tots plegats a Nuremberg.

Al seu nou destí hi arribaren a la tarda i a l'hora de sopar havien recorregut tota la població. L'endemà al matí visitaren el museu i després es dirigiren a Rothemburg, on quedaren encantats amb la senzillesa de la vila i aprofitaren per contemplar la Catedral de Sant Martí.⁵⁴³ Els dies passaven i els Deering decidiren unilateralment dirigir-se cap a Sitges, però sense cap pressa per arribar. L'itinerari camí d'Espanya els portà per Belfort, Lyon i Montélimar, una petita localitat francesa on s'hi aturaren el 13 de juliol. Casas seguia cansat de viatjar i no li feia cap gràcia visitar Avinyó i Arlès abans d'arribar a Catalunya. Tot i el seu descontent, cada cop més manifest, seguia pensant en Maricel i en enviar algunes obres seves a Sitges per tal que Deering decidís si volia adquirir-les o no.⁵⁴⁴ Tampoc s'oblidà de la projecció internacional i per això li demana a

⁵³⁹ La col·lecció del *Kunsthistorisches Museum Wien* conserva tretze obres de Velázquez, tots ells retrats de la família reial. Entre les obres destaquen el *Retrat de Felip IV* (1632) o el *Retrat de la Infanta Margarita* (c.1656). Aquest interès per l'obra del sevillà demostra que tot i els anys que havien passat des del seu primer viatge a París, les ensenyances de Carolus Duran seguien plenament vigents en l'art de Ramon Casas.

⁵⁴⁰ A més d'ampliar els seus coneixements artístics, el 30 de juny tenien previst assistir a un banquet en honor a la filla de Rockefeller. Com sempre els Deering, tot i estar de viatge, no descuidaven la seva vida social. Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 29 de juny de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 78).

⁵⁴¹ *Ibidem*.

⁵⁴² Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 6 de juliol de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 79).

⁵⁴³ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 9 de juliol de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 75).

⁵⁴⁴ Arxiu de la Sala Parés (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 13 de juliol de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 80).

Els anys de Maricel (1909-1920)

Utrillo que remetés una obra seva a la *Exposición de Retratos Antiguos y Modernos* que se celebrà a Barcelona el juliol de 1910.⁵⁴⁵ El quadre, titulat *Retrat de la senyora N. D.* (1910), va ser adquirit per Charles Deering un cop finalitzada l'exposició i passà a formar part de les col·leccions de Maricel fins l'any 1921 [Fig.4.3].

**[Fig.4.3] Ramon Casas: *Retrat de la senyora N.D.* (1910)
a les estances de Maricel (1911-1912).
© Arxiu fotogràfic del Consorci del Patrimoni de Sitges**

Tot i les negatives del català, el grup decidí finalment visitar Avinyó i Arlès, on s'allotjaren al Grand Hotel du Forum. Casas tenia moltes ganes de tornar a Barcelona i cada cop era més conscient que si els nord-americans realment tinguessin la voluntat de fer-li cas i considerar la seva opinió, la mateixa tarda del 15 de juliol podrien ser a casa. És per aquest motiu que proposà als Deering abandonar l'expedició i avançar-se ell en solitari amb totes les compres que havien realitzat per Maricel. La resposta que rebé va ser negativa, adduint que els fardells que carregaria eren massa pesats pel seu cotxe.

⁵⁴⁵ El quadre s'exposà a la Sala XIV amb el número 9 del catàleg amb el títol de «*Retrato de D.N.D.*» *Exposición de retratos y dibujos antiguos y modernos*. Barcelona: Imp. De Henrich y C^a, en comandita, 1910, p. 92.

Els anys de Maricel (1909-1920)

Això l'enfadà molt perquè creia que els dos germans anaven a la seva i no volien «comprendre de cap manera que [s'estava] foten de fàstic».⁵⁴⁶

Sense possibilitat d'abandonar l'expedició, va haver d'esperar que el viatge seguís l'itinerari previst fins a Narbona i Girona, on Deering tenia pensat fer-hi nit. Després de molts dies fora, arribaren a Sitges a finals de juliol de 1910, on descansaren i pogueren examinar les evolucions de Maricel, quedant molt contents amb el que veieren.⁵⁴⁷ Després d'un merescut repòs, els tres amics tornaren a fer les maletes per dirigir-se a París, on els nord-americans tenien cita per visitar uns antiquaris amb els que tancarien uns tractes per adquirir diverses obres destinades a les col·leccions de Sitges i els Estats Units.⁵⁴⁸ Des d'allí, un cop resoltes les oportunes gestions, s'embarcarien el 19 d'agost al Kaisern Auguste Victoria que els portaria a Nova York, on hi arribaren el dia 27.

Mentre els Deering tornava a casa, Casas romangué una temporada més a la capital francesa per resoldre uns assumptes personals i laborals. Durant aquest temps localitzà un quadre atribuït a Goya que era propietat de Bernal, i que estava a la venta perquè l'esmentat senyor «*es troba am falta de cuartos per haver fet el ximple amb senyoras de preu*».⁵⁴⁹ La peça es venia per 25.000 francs, però davant les dificultats econòmiques que travessava Bernal, segurament si interessava per a Maricel la podrien aconseguir per només 15.000 francs. Casas inicialment examinà el llenç superficialment i considerà que era indiscutiblement obra del pintor aragonès, tot i adonar-se que hi havien fet alguns retocs a una de les mans.⁵⁵⁰ Interessat en satisfer al seu amic americà, però també prudent davant la possibilitat que l'enganyessin, contactà amb Utrillo per saber si la peça podria ser del gust de Deering i també per recavar una opinió experta.

La resposta d'Utrillo degué ser favorable perquè dies després tingué l'oportunitat d'examinar amb més deteniment el quadre. En la segona inspecció ocular, que li va fer

⁵⁴⁶ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 15 de juliol de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm 81).

⁵⁴⁷ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 13 de juliol de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm 80)

⁵⁴⁸ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 6 de juliol de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm 79)

⁵⁴⁹ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, sense data (agost de 1910). Apèndix Documental (Doc. núm 82). Pel tema que tracta, la carta cal datar-la entre el 19 i el 25 d'agost de 1910. Pel que fa a aquest assumpte, en la correspondència de Ramon Casas només s'esmenta un quadre atribuït a Goya i el croquis que li envia a Utrillo representa una figura femenina. Per tant no entenem perquè Isabel Coll parla de dos retrats reials quan aborda aquesta qüestió. COLL MIRABENT, Isabel. *Charles Deering and Ramon Casas...*, p. 134-135.

⁵⁵⁰ Inicialment Bernal li explicà que l'obra procedia del Palacio Real. Posteriorment li digueren que aquesta havia passat per algun ministeri, moment en que va ser retocat. Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, sense data (agost de 1910) i Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 25 d'agost de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm 82 i 83).

canviar totalment el seu parer, la dona retratada li semblà molt lletja i també constatà que més de la meitat del llenç havia estat retocat i alterat provocant una irreparable destrossa. A més, també li explicaren que no era l'únic interessat en adquirir-lo, perquè Bernal l'havia ofert a d'altres compradors ensenyant només una fotografia.⁵⁵¹ Davant d'aquestes noves revelacions, considerà excessiu el preu que demanaven i creia que el seu valor real no ascendia més enllà de 10 o 12 mil pessetes.⁵⁵² Pel que fa a l'atribució, Isabel Coll examinà el croquis que Casas adjuntà en la carta a Utrillo i concloué que es tractava d'un *Retrat de Maria Lluïsa de Parma* datat al voltant de 1789, que actualment s'atribueix a Mariano Salvador Maella (1739-1819) i que forma part de la col·lecció d'art del Banco de España.

Després de l'intent frustrat d'incorporar un Goya a Maricel, Casas romangué a París sense contestar cap de les cartes que el nord-americà li enviava. Així ho reconeixia en una missiva del 26 d'octubre, on també confirmava que estava treballant en un quadre que James Deering li havia encarregat i que per tal de acabar-lo hauria de desplaçar-se a Vic per pintar el fons.⁵⁵³ Al nostre entendre, com ja hem apuntat en el capítol anterior, l'obra a la que es referia era la segona versió de *La Càrrega*, que formalment en el seu resultat final era molt pròxim a *Los fusilamientos del 3 de mayo* (1813-1814) de Goya.

Mentrestant, a Sitges, Maricel anava evolucionant i Utrillo començava a rebre ofertes i consultes d'arreu per incrementar la col·lecció. Un bon exemple, el trobem en la carta que l'escriptor i historiador Artur Masriera (1860-1929) li envià des de Reus, on exercia de catedràtic d'institut.⁵⁵⁴ En ella a més de reconèixer els grans coneixements artístics que tenia, aprofitava per consultar-li sobre l'adquisició d'unes peces que li havien ofert. Masriera parlava de dues taules, una de coure del segle XVII i una gòtica amb marc barroc, per les que li demanaven cinquanta duros per cadascuna d'elles. Sabia que Utrillo coneixia perfectament el mercat artístic i per això volia saber si la xifra era

⁵⁵¹ Sembla que inicialment a tots els intermediaris els hi demanava 40.000 francs, però quan aquests veien el quadre s'avenia a rebaixar la quantitat a 20.000 francs per tal de tancar l'acord.

⁵⁵² Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 25 d'agost de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 83).

⁵⁵³ Fons Ramon Casas, (Northwestern Library University, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Charles Deering, 26 d'octubre de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 85). L'obra encara no estava acabada al mes de novembre tal i com en donaven testimoni els corresponents de *La Veu de Catalunya* que veieren el llenç al taller de Casas cap al dia 13 d'aquell mes. «Un quadre den Casas». *La Veu de Catalunya*, Any XX, núm. 4.140 (13 novembre 1910), p. 3.

⁵⁵⁴ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta d'Artur Masriera a Miquel Utrillo, 10 de novembre de 1910. Apèndix Documental (Doc. núm. 246).

Els anys de Maricel (1909-1920)

adient, iniciant-se així una rutina de consultes i ofertes que esdevindria fonamental per articular la col·lecció que Deering atresorà a Espanya.

L'activitat dels tres protagonistes de Maricel no s'aturava, i el primers mesos de 1911, el nord-americà encara arrossegava problemes de salut que l'obligaren a quedar-se a Florida per recuperar-se. Mentrestant Casas treballava intensament per enviar els seus quadres a diverses exposicions i es congratulava d'haver-ne venut alguns. Tot i la feina que tenia, no s'oblidava de l'encàrrec que li havia fet James i la segona versió de *La Càrrega* estava quasi enllestida i apunt per ser fotografiada.⁵⁵⁵ Utrillo, per la seva banda, consolidava la seva posició de preeminència a Maricel i a Faiang Català, on també acabà convertint-se en una peça indispensable pel seu funcionament. Un bon exemple del poder que acumulà, el trobem a la carta que Francesc Cambó li envià el 24 d'abril de 1911 demanant-li veure unes obres de Joaquim Sunyer perquè estava interessat en adquirir-ne alguna.⁵⁵⁶ Enlloc de dirigir-se a Santiago Segura, el propietari de la galeria, preferia tractar amb el director artístic aquestes qüestions.

La preeminència a Maricel, li va permetre establir la seva vida personal i contraure matrimoni amb Dolors Vidal i Ribot (1879-1932). La parella es coneixia des de que ell s'instal·là a Sitges a finals del segle XIX, tot i que Dolors inicialment no mostrà cap interès per Utrillo i s'acabà casant amb Ricard Mas i Ferratges l'any 1905, amb qui tingué dos fills, Josep i Ricard.⁵⁵⁷ La desgràcia sobrevingué al jove matrimoni entre 1907 i 1908, quan en poc temps morí ell i després el petit Ricard. Aquesta dolorosa situació l'obligà a ella a tornar a Sitges, on reprengué el contacte amb Utrillo. Amb el pas del temps, i un cop respectades les costums socials, la parella finalment decidí casar-se. En fer-se pública la notícia, el 7 de maig se celebrà el comiat de solter a Maricel on hi assistiren entre d'altres Rafael Marquina (1887-1960), que va caure pel forat de l'ascensor que encara s'estava instal·lant a l'edifici i es trencà una cama.⁵⁵⁸ Que

⁵⁵⁵ Carta de Ramon Casas a Charles Deering, sense data. COLL MIRABENT, Isabel. *Charles Deering and Ramon Casas...*, p. 156.

⁵⁵⁶ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.669). Carta de Francesc Cambó a Miquel Utrillo, 24 d'abril de 1911. Apèndix Documental (Doc. núm. 37). Cambó i Utrillo feia temps que es coneixien perquè el polític havia exercit al despatx d'advocats que Narcís Verdager tenia a la casa Martí, damunt del local de Els 4 Gats. També tenim constància que el polític el convidà a una reunió de Solidaritat Catalana que se celebrà als voltants del 7 de maig de 1906. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.668). Carta de Francesc Cambó a Miquel Utrillo, 7 de maig de 1906. Apèndix Documental (Doc. núm. 36).

⁵⁵⁷ La parella, a més, poc després abandonà Sitges i es traslladà a Barcelona. JOU I ANDREU, David. «Diccionari Utrillo. Lola Vidal i Ribot (Sitges, 1879-1932)». DINS: *Miquel Utrillo i les arts...*, p. 266-267.

⁵⁵⁸ *Eco de Sitges*, (7 de maig de 1914) i *Eco de Sitges*, (14 de maig de 1914).

Els anys de Maricel (1909-1920)

Deering consentís cedir la seva residència d'estiu perquè se celebrés aquesta festa en honor a Utrillo, demostra l'estima i confiança que llavors tenia en ell.

**[Fig.4.4] Miquel Utrillo, Dolors Vidal i els seus fills a les terrasses de casa seva, l'actual Biblioteca Popular Santiago Rusiñol (Sitges)
AFB (Fons Francesc Serra)**

Després de superar diversos obstacles legals, la parella decidí celebrar l'enllaç a la capella de l'església de Sant Benet de Bages.⁵⁵⁹ El recinte religiós feia anys que era propietat de la família de Ramon Casas qui, després de la intervenció de Josep Puig i Cadafalch (1867-1956), el transformà en la seva residència d'estiu. Tot i que el pintor el cedí gustosament, la cerimònia hagué de canviar de lloc perquè Josep Torres i Bages (1846-1916) es negà a oficiar allí al considerar que era «*una Iglesia morta y'l sacrament que V. vol contraure es la font de la vida*».⁵⁶⁰ Finalment, el 20 de juny de 1911 contragueren matrimoni a la veïna població de Navarcles, exercint de padrins de la núvia l'antiquari Santiago Segura i el seu cosí Miquel Riera, mentre que per part

⁵⁵⁹ Sobre els problemes legals que tingué la parella i la intervenció de mossèn Joan Serra Vilaró en l'assumpte, vegeu: SÁNCHEZ SAULEDA, Sebastià. «La relació entre Joan Serra i Vilaró i Miquel Utrillo a través de la seva correspondència (1910-1914)». *Oppidum. Revista cultural del Solsonès*, núm. 13 (2016), p. 78-89.

⁵⁶⁰ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.106). Carta de Josep Torres i Bages a Miquel Utrillo, 11 de juny de 1911. Apèndix Documental (Doc. núm. 318). Aquesta decisió fou obligada pels estralls patits pel recinte durant la desamortització de Mendizábal l'any 1835, moment en que l'església quedà dessacralitzada.

Els anys de Maricel (1909-1920)

d'Utrillo ho foren l'escenògraf, pintor i col·leccionista Oleguer Junyent (1876-1956) i el propi Ramon Casas [Fig.4.4].⁵⁶¹

[Fig.4.5] *Charles Deering a Holanda (juliol-agost de 1911)* Arxiu del Deering Estate, Miami

Pel que fa al nord-americà, els problemes de salut que cada cop eren més freqüents, l'impediren tornar a Europa fins a mitjans de 1911. Cap al 22 de juny, sabem que era a París però no manifestà la voluntat de visitar Sitges. Això no l'impedí planificar una excursió acompanyat de Ramon Casas que, tot i la feina acumulada, no dubtà en posar-se «*incondicionalmente a su disposición*».⁵⁶² No trigaren a trobar-se perquè el 5 de juliol d'aquell any el català anunciava que en breu seria a la capital francesa, disposat a unir-se a l'expedició.⁵⁶³ Tenim constància que visitaren plegats la zona dels Pirineus i que llavors sorgí la idea que el pintor visités novament Nova York, enguany exclusivament amb finalitats comercials, perquè la seva cotització havia pujat

⁵⁶¹ *Eco de Sitges*. Any XXVL, núm. 1.311 (24 de juny de 1911), p. 2. La cerimònia es dugué a terme a Navarcles i no a Sant Fruitós del Bages, tal i com indica Isabel Coll. Com a regal de casament Ramon Casas pintà el *Retrat de Dolors Vidal* (1911) que actualment forma part de les col·leccions del Museu Nacional d'Art de Catalunya tot i estar dipositat als Museus de Sitges.

⁵⁶² Fons Ramon Casas (Northwestern Library University, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Charles Deering, 22 de juny de 1911. Apèndix Documental (Doc. núm. 86).

⁵⁶³ Fons Ramon Casas, (Northwestern Library University, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Charles Deering, 5 de juliol de 1911. Apèndix Documental (Doc. núm. 87).

des de la darrera visita i ara es pagaven 50.000 francs per cadascun dels retrats que hi pogués fer.⁵⁶⁴

Des d'allí posaren rumb a Bèlgica i a Holanda [Fig.4.5], on tingueren l'oportunitat de visitar Harleem i veure algunes obres de Franz Haals que els meravellaren.⁵⁶⁵ També aprofitaren per visitar a Gari Melchers, qui des de 1884 residia a la colònia d'artistes instal·lada a Egmond aan Zee. Els dies que convisqueren, feren patents les afinitats que existien entre ells. Els dos compartien el gust pels cotxes i el menjar, però sobretot l'interès per gaudir de la vida en plenitud.

Dels Països Baixos marxaren en direcció a Rouen i d'allí a Cabourg, on hi arribaren el 3 d'agost. Visitaren plegats la platja de Normandia [Fig.4.6] i Deering decidí quedar-se quinze dies més al Grand Hôtel abans d'anar cap a Sitges, on pensava retrobar-se amb Utrillo i l'actor Enric Borràs. Casas, per la seva banda, aprofità per tornar abans a Barcelona amb la idea de preparar l'esmentat viatge als Estats Units, que finalment hagué d'anul·lar per la mala salut de la seva mare.⁵⁶⁶ Entre agost i setembre de 1911, el nord-americà arribà a Catalunya

[Fig.4.6] Ramon Casas: *Ramon Casas i Charles Deering fent castells de sorra a Cabourg (1911, Northwestern Library)*

i s'hi quedà prop d'un mes preparant una excursió a Itàlia. Sembla ser que l'estada a Nàpols no va ser massa llarga i que no els hi va convèncer l'ambient de la ciutat. Tot i

⁵⁶⁴ Fons Pompeu Gener, (Arxiu Històric de Barcelona, caps 9). Carta de Pompeu Gener a Rubén Darío, 12 de juliol de 1911. Apèndix Documental (Doc. núm. 216).

⁵⁶⁵ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Trageta postal de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 2 d'agost de 1911. Apèndix Documental (Doc. núm. 88).

⁵⁶⁶ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 3 d'agost de 1911. Apèndix Documental (Doc. núm. 90).

el cansament que arrossegava el pintor,⁵⁶⁷ va plasmar diverses escenes de cant, ball i festa que es produïren aquells dies. El resultat foren uns dibuixos en el que tant ell com el nord-americà apareixien vestits de militar i religiós, en els que sobretot predominava l'ús de l'aquarel·la [Fig.4.7].⁵⁶⁸ Després d'aquest breu parèntesi, un cop a Barcelona, els dos es dirigiren cap a Sitges on convisqueren uns dies plegats, fins que Deering marxà a Cherbourg per embarcar al vaixell Oceanic que el portaria als Estats Units el novembre de 1911.

[Fig.4.7] Ramon Casas: Charles Deering i Ramon Casas a Nàpols (1911, Northwestern Library)

Mentre el col·leccionista anava amunt i avall, la residència sitgetana creixia seguint les seves directrius però també sota el criteri imposat per Utrillo. Una bona mostra d'aquesta dualitat, la trobem en la carta que G. S. Imbers remeté des de la seva oficina de Nova York. En ella notificava que ja tenia les cinc taules que li encomanà Elsie de Wolfe (1865-1950) [Fig.4.8] i que aquestes estaven a càrrec del senyor Ràfols, agent d'Utrillo als Estats Units, qui les faria arribar a Sitges.⁵⁶⁹ El document ens permet establir que en el projecte primigeni de Maricel, quan el recinte estava pensat exclusivament com a residència d'estiu, Deering delegà bona part de les seves decisions en el català però també en De Wolfe, pionera en l'art de la decoració d'interiors als Estats Units per tal d'aconseguir un ambient proper a les cases espanyoles i que no recordés gens a Nord-Amèrica.⁵⁷⁰

⁵⁶⁷ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Postal de Ramon Casas a Miquel Utrillo, sense data. Apèndix Documental (Doc. núm. 91).

⁵⁶⁸ A més d'aquests dibuixos també va modificar algunes postals que havia comprat per tal d'aconseguir representar les vivències experimentades al viatge. SÁNCHEZ SAULEDA, Sebastià. *Ramon Casas i Charles Deering: dibuixos, amistat...*, p. 188.

⁵⁶⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de G. S. Imbers a Miquel Utrillo, 1 de novembre de 1911. Apèndix Documental (Doc. núm. 225).

⁵⁷⁰ Entre els clients d'Elsie de Wolfe s'hi trobaven personalitats com Oscar Wilde (1854-1900), George Bernard Shaw ((1856-1950) o James Matthew Barrie (1860-1937) entre d'altres.



[Fig.4.8] Elsie de Wolfe cap a l'any 1914.
Library of Congress Prints and Photographs
Division, núm. reg. LC-B2-3020-5.
Llicència Creative Commons

Tot i treballar en equip, les discrepàncies entre Deering i Utrillo per la orientació del projecte cada cop eren més notòries, i Casas, que no volia posicionar-se a favor de cap dels dos, decidí traslladar-se a París i establir-se al 3bis de la Rue Clément Marot. Allí aprofità per contractar set retrats de nens, que tot i els beneficis econòmics i el prestigi que li reportaren, per ell foren un veritable càstig i una constant font de problemes. Segurament, les obres li foren demanades per la soprano Christine Nilson (1843-1921), casada en segones núpcies amb el comte de Vallejo y Miranda, que llavors figurava a les guies de París empadronada en l'esmentada direcció.⁵⁷¹

Aquest encàrrec li ocupà bona part del Nadal i per tal de treballar més còmodament, acabà instal·lant-se a casa de la soprano.⁵⁷² Cada dia que passava se li feia més difícil treballar amb els nens i enyorava constantment Sitges, la llum del Mediterrani i la tranquil·litat de la seva vida quotidiana. Tot i els entrebancs, en poc temps enllestí tres olis, sis retrats al carbó i només li mancava acabar un grup de quatre que tenia molt avançat. Conscient que ben aviat finalitzaria la seva feina, contactà amb Deering per anunciar-li que a mitjans de febrer seria a Barcelona.⁵⁷³ Mentrestant, el nord-americà passava una temporada a Florida acompanyat dels seus pares i mantenia contactes constants amb Utrillo. Tot i la complicitat existent entre ells, el tracte que el magnat li dispensava al seu col·laborador ja des dels primers compassos del projecte era el d'un patró dirigint-se al seu empleat. Per contra, amb Casas era molt més familiar i íntim, establint una distinció que seria

⁵⁷¹ DE ROCHEGUDE, Félix: *Promenades dans toutes les rues de Paris VIIIe arrondissement*. París: Hachette, 1910.

⁵⁷² Fons Ramon Casas (Northwestern Library University, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Charles Deering, 24 de desembre de 1911. Apèndix Documental (Doc. núm. 93).

⁵⁷³ Fons Ramon Casas, (Northwestern Library University, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Charles Deering, 22 de gener de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 94).

fonamental per entendre alguns dels motius que propiciaren la dissolució de Maricel l'any 1921.

A més de demanar-li que ho tingués tot preparat per acollir a James, li confessà a Utrillo els plans pels seus propers viatges. En breu tenia previst anar a Nova York sol perquè tota la família estava dispersada pel món.⁵⁷⁴ Però sobretot, el que més li preocupava, i fins i tot l'incomodava, era que la seva dona s'assabentés que en la decoració de Maricel hi havia participat Elsie de Wolfe. Pel que es desprèn de la documentació conservada, sembla que la relació entre elles no era gaire cordial i per això el nord-americà li demanà al català que s'atribuís totalment les tasques d'habilitació i decoració del recinte.⁵⁷⁵

Després de l'assumpte de Wolfe, on es constatà l'estima que es tenien Deering i Utrillo malgrat les diferències de criteri entre ells i la distància prudencial que mantenien com a patró i empleat, la comunicació entre el nord-americà i Catalunya va ser minsa. Només tenim constància que contactà amb Utrillo per donar-li les condolences per la mort de la seva mare i per explicar-li el seu estat d'ànim després de la catàstrofe del Titànic, en la que moriren alguns amics seus.⁵⁷⁶

La salut del magnat patí diversos sotracs, aquest cop es ressentí de la perforació al timpà de l'orella patida anys abans, obligant-lo a aturar les seves activitats.⁵⁷⁷ Després d'un període de repòs i del rigorós hivern que es visqué als Estats Units, decidí traslladar-se a Nova York on hi passà una temporada. Cap al maig de 1912, veient que els problemes d'oïda persistien, tornà a Florida per acabar de recuperar-se. Aquestes mancances físiques propiciaren que Utrillo poc a poc agafés més responsabilitat a Maricel, i com gaudia de la plena confiança del col·leccionista, aquest no dubtava a demanar-li tot tipus de favors. Un bon exemple va ser la petició que investigués on era un mantilla que havia comprat temps enrere per una bona amiga seva, Miss Winifred Ives (1870-1918), la filla del General Brayton Ives (1840-1914) i Eleanor Anderson Bissell Ives (1840-1927), perquè aquesta havia estat enviada però mai arribà a la seva

⁵⁷⁴ Segons explicava el propi Charles Deering, James finament decidí remuntar el Nil acompanyat d'un grup de viatgers entre els que hi figurava la seva filla Marion i el promès d'aquesta. Mentrestant, Roger, el seu primogènit, era a El Cairo i allí es trobaria amb el grup on anava la seva germana. Pel que fa a la seva dona, Marion Denisson Whipple, feia dies que salpà cap a Europa després de retrobar-se amb els seus fills. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.283). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 5 de març de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 128).

⁵⁷⁵ *Ibidem.*

⁵⁷⁶ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.260). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 18 d'abril de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 129).

⁵⁷⁷ *Ibidem.*

Els anys de Maricel (1909-1920)

destinatària.⁵⁷⁸ També li comunicà que tot i no poder venir a Europa seguia treballant fort per engrandir la col·lecció d'art de Maricel, i que per això adquirí una taula del segle XVI atribuïda a Andrea Sabattini que esperava que anés a recollir per instal·lar-la a la seva residència sitgetana.⁵⁷⁹

Després d'un prudencial repòs, a mitjans de juliol Deering s'embarcà al Kronprinz Wilhelm cap a París, amb la intenció de veure als amics catalans.⁵⁸⁰ Arribà a Europa cap el dia 25 i s'allotjà a l'Hôtel Bristol del Faubourg de Saint-Honoré. Tenia previst passar uns dies a la capital francesa abans de desplaçar-se a Biarritz i es comprometé a notificar-li a Casas quin dia arribaria a la frontera espanyola.⁵⁸¹ L'1 d'agost es posà en marxa, i el dia 8 ja era Biarritz on esperava reunir-se amb el pintor, que es retardà per culpa d'un contratemps.⁵⁸² Finalment es retrobaren i s'uniren a Elsie de Wolfe i Winifred Ives, en una expedició que tenia com a destí Madrid i l'objectiu d'adquirir diversos mobles per a Maricel. Aquesta excursió, i la seva finalitat, demostra que el paper de la decoradora d'interiors nord-americana va ser fonamental en la constitució de la primera imatge de Maricel.

A la capital espanyola hi arribaren cap el 17 d'agost i en una tarda de compres tancaren tots els tractes i enviaren els objectes cap a Maricel.⁵⁸³ Estava previst que aquests arribessin abans que ells a Sitges, on s'esperava una imminent visita de De Wolfe i Winifred Ives possiblement per supervisar l'evolució de la decoració de la residència. Per motius personals, finalment cap de les dues es desplaçà a la localitat catalana i marxaren a París, mentre que Casas i Deering allargaren uns dies més l'estada a Madrid abans de tornar a Catalunya.⁵⁸⁴

⁵⁷⁸ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.261). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 7 de maig de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 130). El General Brayton Ives era president de la *Metropolitan Trust Company* i, com ell, també col·leccionista d'art. Com veiem, tot i que seguien passant els anys els seus vincles amb la Marina de Guerra nord-americana persistien a través de les seves amistats.

⁵⁷⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.262). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 28 de maig de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 131).

⁵⁸⁰ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.263). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 12 de juliol de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 132).

⁵⁸¹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.267). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 25 de juliol de 1912 i Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.264). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 31 de juliol de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 133 i 134).

⁵⁸² Tot i la distància no perdia l'oportunitat d'equipar Maricel amb les darreres novetats tecnològiques i decidí adquirir una màquina d'escriure L.C. Smith, la millor del mercat, per tal de poder redactar els documents de la casa amb la major claredat i netedat possible. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.270). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 9 d'agost de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 136).

⁵⁸³ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 18 d'agost de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 96).

⁵⁸⁴ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 20 d'agost de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 97). D'aquestes compres també en va donar notícia Joan

Els anys de Maricel (1909-1920)

Després d'unes setmanes de descans gaudint de Maricel, a finals d'agost el magnat posà rumb a Suïssa on tenia previst retrobar-se amb el seu fill Roger. Casas l'acompanyà fins a Girona on s'aturaren breument per visitar les esglésies i els carrers de la ciutat. Gràcies al català entrà en contacte amb el propietari de dues pintures antigues d'escola catalana i diverses peces de mobiliari que podrien ser interessants per la seva col·lecció.⁵⁸⁵ Alertat Utrillo perquè intervingués en l'assumpte, Deering ho deixà a les seves mans i es dirigí cap a Aix-les-Bains i d'allí a Lausana, on hi arribà cap el 25 de setembre.⁵⁸⁶ Allí recolliria al seu fill per iniciar plegats el camí cap a París, però anant poc a poc perquè el jove estava delicat de salut degut a la tuberculosi que patia. Les preocupacions familiars, no foren impediment perquè el nord-americà s'oblidés de la seva residència sitgetana. Per això li comunicà a Utrillo que havia pres la decisió de pagar adequadament al director del Museu de Girona, perquè els assessorés en l'adquisició de les obres abans esmentades. També li demanà si podia aconseguir-li unes fotografies de la capital gironina per satisfer al Sr. Carrera, l'intermediari emprat en la compra d'un quadre del Greco i un altre de Goya, que estava interessat en elles.⁵⁸⁷ Casas, que en aquests assumptes es mantenia en un discret segon pla, aquesta vegada, tot i els greus problemes bucals que arrossegava [Fig.4.9], contactà personalment amb Carrera per saber quina era la situació de les dues

**[Fig.4.9] Ramon Casas:
Ramon Casas al dentista (c.1909-1912,
Northwestern Library)**

Carrera Caignet en una carta a Apel·les Mestres datada del 27 d'agost de 1912, on deia «*Vareig veurer aquí algunas vegades a n'en Ramon Casas que passejava al Americano milionari. Han comprat cuadros, muebles y toda mena de fòtils per posarlos a Sitges*». Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), (Fons Personal Apel·les Mestres, AHCB-232/5D.52, A.N.C.932). Carta de Joan Carrera Caignet a Apel·les Mestres, Madrid 27 d'agost de 1912. Vull agrair a Meritxell Cano Ció aquesta informació que confirma els tractes que Deering tancà a Madrid l'any 1912 per decorar Maricel.

⁵⁸⁵ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.386). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 19 de setembre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 139)

⁵⁸⁶ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.344). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 25 de setembre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 140)

⁵⁸⁷ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.343). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 25 de setembre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 194).

Els anys de Maricel (1909-1920)

obres. Les notícies que rebé no foren gaire bones, doncs l'intermediari li explicà que els propietaris estaven molt interessats en vendre els llenços però que damunt d'ells pesava un plet que retardaria qualsevol operació que es volgués realitzar.⁵⁸⁸

Mentre viatjava cap a París amb el seu fill mantenia el contacte amb Maricel, i a la seva correspondència esmentava l'adquisició o l'interès per alguns objectes artístics. En aquest sentit, cap el 2 d'octubre de 1912, parlava de la possibilitat de comprar una font de marbre, segurament la que s'acabà instal·lant al baco de mar, i també d'uns mobles antics i quadres. Però sobretot es mostrava decebut perquè el Sr. Carrera explicava que les obres vistes a Madrid, un Greco i un Goya, per les que s'havia interessat, possiblement no les podria comprar. Un altre aspecte important que es desprèn de les cartes, és l'absoluta confiança que tenia en les gestions de Casas i Utrillo per seguir augmentant la col·lecció. Per això, abans d'embarcar-se amb la seva dona el dia 5 d'octubre al S.S Rotterdam per tornar als Estats Units,⁵⁸⁹ no dubtà en girar-los a l'oficina del representant Cook, un taló valorat en 25.000 pessetes per tal que paguessin «for the things you and he [Ramon Casas] see fit it buy».⁵⁹⁰

Aquesta confiança que tenia en ells, trobà una altra plasmació física durant el viatge que realitzà per Europa amb el seu fill. Va ser llavors quan, per primera vegada, es parlà de la seva figura obertament a la premsa. L'encarregat de fer-ho va ser el propi Utrillo, en un article titulat «*De còm fou fet "Marycel"*», que aparegué a la *Pàgina Artística de La Veu de Catalunya* i posteriorment al diari local el *Baluart de Sitges*.⁵⁹¹ Al text, una autopropaganda del català, es glossava la figura de Deering però sobretot es posava especial atenció en explicar com la feina impersonal, assossegada i invisible d'Utrillo havien estat fonamentals per aconseguir uns grans resultats. També esmentava com el Cau Ferrat de Santiago Rusiñol, els claustres de la Catedral de Barcelona, les galeries del Palau de la Generalitat i algunes peces custodiades al Museu Municipal, li serviren per inspirar-se alhora de bastir el recinte. Finalment, esmentava el nom dels treballadors que participaren a la construcció, com és el cas del fuster Joan Marsal o el

⁵⁸⁸ Fons Ramon Casas (Northwestern Library University, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Charles Deering, 1 d'octubre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 98).

⁵⁸⁹ Fons Ramon Casas, (Northwestern Library University, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Charles Deering, 11 d'octubre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 99).

⁵⁹⁰ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.272). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 2 d'octubre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 141). Abans de marxar cap als Estats Units reberen una carta de Ramon Casas en la que es donava per assabentat que havia d'anar en persona a recollir les 25.000 pessetes que Deering havia girat a Cook i en la que li desitjava que tingués un molt bon hivern.

⁵⁹¹ UTRILLO, Miquel. «De còm fou fet Marycel». *Pàgina Artística de La Veu de Catalunya*, núm. 140 (22 d'agost de 1912), p. 5 i UTRILLO, Miquel. «De còm fou fet "Marycel"». *Baluart de Sitges*, Any XII, núm. 571 (15 de setembre de 1912), p. 1-2.

serraller Magí Sans, però sobretot amb aquesta glossa es cercava aclarir que en els primers compassos de Maricel, s'havia buscat crear una casa en consonància amb d'altres de la vila com la casa Llopis, avui seu del Museu Romàntic de Sitges.⁵⁹²

Cap el 29 d'octubre, quan era a punt d'arribar als Estats Units, Deering contactà novament amb Utrillo per explicar-li com li havia anat el viatge i l'estat de salut de Roger.⁵⁹³ Ja a Nova York, l'11 de novembre, rebé un cablegrama comunicant-li que el dia anterior havia mort Elisa Casas Carbó. El nord-americà se sentí profundament entristit perquè sabia de la importància que aquest decés tindria pel seu amic, i no dubtà a escriure-li per tal de mostrar-li les seves sinceres condolences.⁵⁹⁴

Tot i la dolorosa notícia que afectava a uns dels tres pilars de Maricel, Deering no s'aturà i continuà amb les adquisicions d'obres d'art. El 24 de novembre notificà a Utrillo que havia rebut el dibuix d'una taula feta per Ramon Casas i li sol·licità que comprés sis marcs de mides diferents.⁵⁹⁵ També s'interessà per l'estat en que es trobava l'operació del Sr. Carrera, centrada en dues obres de El Greco i Goya, que feia temps tenien

[Fig.4.10] Ramon Casas: *Charles Deering a l'interior de Maricel amb un matamosques (1911-1912) (Museu Nacional d'Art de Catalunya, núm. inv. 023639-D)*

⁵⁹² Arran que Utrillo esmentés la casa Llopis de Sitges com a model per la decoració de Maricel, Manuel Llopis li escriví una carta del 26 d'agost de 1912 agraint-li les elogioses paraules que els hi havia dedicat. Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Manuel Llopis a Miquel Utrillo, 26 d'agost de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 241)

⁵⁹³ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.274). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 29 d'octubre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 142).

⁵⁹⁴ Fons Miquel Utrillo (M.U, núm. inv. 3.273). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 11 de novembre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 143). Tot i el dolor que Casas sentí arran de la mort de la seva mare, la seva desaparició li permeté viure en llibertat la seva relació amb Júlia Peraire. Sobre aquesta relació vegeu: COLL MIRABENT, Isabel. *Júlia, el desig*. Barcelona: Cercle del Liceu, 2016 i CANO DÍAZ, Emiliano. *Júlia Peraire, la musa definitiva...*, p. 62-81.

⁵⁹⁵ Fons Miquel Utrillo (M.U., núm. inv. 3.274). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 24 de novembre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 144).

aparaulades tot i estar afectades per un plet que n'impedia la venda. Ell les volia comprar totes i per això n'autoritza l'adquisició si era possible. Paral·lelament a aquests tractes, la correspondència entre el nord-americà i Sitges, desvetlla alguns dels seus trets característics: la impaciència i la insistència que demostrava alhora d'aconseguir les obres d'art i quan sol·licitava que li enviessin alguna cosa des d'Espanya. En el cas que ens ocupa, en alguna de les cartes inquireix repetidament als seus col·laboradors per saber si ja havien arribat unes peces de mobiliari procedents d'Anglaterra, i estava frisós perquè quinze caixes de Malvasia de Sitges encara no eren als Estats Units.

Juntament amb les preocupacions per l'evolució de les obres a l'edifici i el creixement de la col·lecció, a Deering també el començà a incomodar la salubritat de Sitges. Com a empresari, durant anys es preocupà molt per aquest tema, i fins ens els pitjors anys de Chicago instituï els controls mèdics regulars entre els seus empleats, per tal d'evitar que es contagiessin del tifus. No anava errat en les seves percepcions, perquè Espanya, tot i no participar a la Primera Guerra Mundial, no es deslliurà de patir una greu epidèmia que s'emportà bona part de la població. Per això, seguint les teories mèdiques més avançades de l'època, estava plenament convençut que els mosquits eren l'agent transmissor de la malaltia. Per fer front a la gran quantitat d'aquests insectes que apareixien a Sitges durant tot l'any, decidí omplir tota la residència amb matamosques i enviar literatura especialitzada a Utrillo, perquè la pogués combatre amb efectivitat [Fig.4.10].⁵⁹⁶

A principis de desembre encara no tenien notícies del Goya ni del Greco, ni tampoc de la taula que Casas havia dibuixat en una de les cartes mesos enrere. Aquesta dilatació del temps, feia pensar que fins i tot podrien acabar perdent l'oportunitat d'adquirir-les. Aquest desencant, el mitigà Utrillo comunicant-li que havia mogut diversos fils per tancar la compra d'un *Sant Pere i Sant Pau*, obra del cretenc. L'excel·lent notícia alegrà molt al col·leccionista que es mostrà molt agraït amb el seu col·laborador i l'esperonà perquè contactés ràpidament amb LaPorte, el seu agent a París, per tal de tancar el tracte.⁵⁹⁷

Un cop a Estats Units, entre desembre de 1912 i maig de 1913. Deering s'establí a Florida. El febrer rebé notícies d'Utrillo informant-lo que a París sortien a la venda dotze quadres de El Greco procedents d'una col·lecció de Budapest. Aquests eren propietat de

⁵⁹⁶ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.275). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 25 de novembre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 145).

⁵⁹⁷ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.276). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 1 de desembre de 1912. Apèndix Documental (Doc. núm. 146).

Els anys de Maricel (1909-1920)

Marczell von Nemes (1866-1930), i la subhasta va atreure a nombrosos aficionats europeus. Pel que fa a la col·lecció, sabem que estava formada per obres heterogènies perquè el seu propietari no havia volgut mai decantar-se per un període en concret o un artista determinat. Les xifres que assoliren algunes peces foren elevades, com és el cas de les teles de Gerard David, Bellini, Mainardi, Tintoretto i Goya que figuraven al catàleg. Pel que fa al cretenc es remataren un *Sant Lluís Gonzaga*, el *Retrat de l'inquisidor don Fernando Niño de Guevara*, una *Santa Maria Magdalena*, un *Crist amb la Creu*, una *Santa Família amb un cistell de fruites*, una versió de *La Anunciació*, una *Sagrada Família*, el *Retrat d'un home*, una *Immaculada Concepció*, un *Apòstol Sant Andreu* i un *Crist turmentat*.⁵⁹⁸ Desconeixem si el nord-americà pogué fer-se amb alguna d'elles, però segurament la impossibilitat de contactar ràpidament amb Utrillo ho va impedir.

Després d'un temps apartat de la vida activa, el maig de 1913 Deering tornà a Europa ja deslliurat de les càrregues empresarials. Mentre viatjava, la companyia *Rayden & Reid* contactà amb Utrillo per notificar-li que havien estat enviades quaranta cinc caixes d'alcohol cap a Barcelona. Aquestes arribarien en el vaixell S.S. Gravina i per tal de poder reconèixer-les, les havien numerat.⁵⁹⁹ Aquest enviament massiu de licor pretenia omplir la bodega de Maricel, que havia d'ocupar bona part del soterranis de la vessant de terra del palau i que estava pensada per satisfer les necessitats diàries del nord-americà i les seves visites.

[Fig.4.11] Ramon Casas: *Charles Deering vestit d'aragonès damunt d'una ase* (c.1913, Museu Nacional d'Art de Catalunya, núm. inv. MNAC / MAM 23636)

⁵⁹⁸ Una bona descripció de la col·lecció Nemes la trobem a: X. «La colección Nemes». *Musevm.* vol. IV, núm. 4 (1914-1915), p. 113-122.

⁵⁹⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.278). Carta de Rayden & Reid a Miquel Utrillo, 16 de maig de 1913 i Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.277). Factura de Rayden & Reid a Miquel Utrillo, 16 de maig de 1913. Apèndix Documental (Doc. núm. 264).

Els anys de Maricel (1909-1920)

Només arribar, de les primeres coses que va fer, va ser retrobar-se amb Casas i organitzar un viatge cap a Galícia per a principis de juny. Des de La Corunya escriviren a Utrillo per explicar-li que desistien d'anar a Andalusia i exposant-li l'itinerari que seguirien per tornar a Sitges. Entre els ciutats triades hi figuraven Santiago de Compostela, Pontevedra, Ourense, León, Zamora, Valladolid, Burgos i Saragossa [Fig.4.11].⁶⁰⁰ Malauradament hagueren de posar punt i final a l'excursió abans del previst, perquè Deering va ser reclamat urgentment per diversos assumptes empresarials i perquè la salut del seu pare havia empitjorat. Per poder ser al seu costat en els darrers moments de vida, a principis de setembre s'embarcà en direcció a Chicago i d'allí es dirigí a Florida, on hi romangué fins a la mort del seu progenitor el 9 de desembre de 1913. La trista notícia, que fou àmpliament comentada a la premsa nord-americana, arribà vint dies després a Catalunya i l'*Eco de Sitges* es va fer ressò d'ella, recollint nombroses mostres de condol del poble sitgetà.

Aquest contratemps en la vida privada de Deering, no afectà a Maricel que a partir de 1914 augmentà el seu ritme de creixement. L'edifici, cada cop més gran, s'ampliava en consonància amb la col·lecció. La importància i rellevància de Sitges en el pla nacional i internacional, també es veié afectada perquè el nom de la vila es començà a associar a la feina feta allí per Deering i Utrillo. La fama que Maricel conferí al seu propietari, fou el motiu que l'esperonà a sufragar l'embelliment de la ciutat. Entre les millores que tenia pensades hi figurava decorar el timpà de la porta de Santa Catalina de l'església parroquial. L'encàrrec recaigué el 1912 en Ramon Casas, a qui li demanà que presentés ràpidament un esbós. El pintor, llavors sobrepassat per la gran quantitat de feina que tenia acumulada, rebutjà la proposta i cedí la iniciativa a Arcadi Mas i Fondevila (1852-1934). Aquest imprevist provocà que la realització dels esbossos s'allargués dos anys, i no va ser fins a principis de gener de 1914 quan presentà una composició centrada en els desposoris místics de Santa Catalina. Les seves dues filles serviren de model per les figures de la Verge Maria i de l'esmentada santa, mentre que els trets del propi artista donaren forma a la figura de sant Josep [Fig.4.12].⁶⁰¹ Un cop acabada, l'obra va ser àmpliament lloada, però el pas del temps l'anà deteriorant, provocant que fos substituïda per una altra de poc valor.

⁶⁰⁰ Arxiu de la Sala Parés, (MNAC, sense núm. inv.). Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 3 de juny de 1913 i Carta de Ramon Casas a Miquel Utrillo, 8 de juny de 1913. Apèndix Documental (Doc. núm. 101 i 102).

⁶⁰¹ «Crònica. Una obra artística a Sitges». *Pàgina Artística de La Veu de Catalunya*, núm. 213 (15 de gener de 1914), p. 6.



[Fig.4.12] Arcadi Mas i Fondevila: *Els desposoris místics de Santa Catalina* (1914).
Obra desapareguda

En plena voràgine d'anades i vingudes per millorar el recinte, el gener de 1914 Deering decidí concentrar la seva atenció exclusivament en ampliar la col·lecció d'art. Constantment i de manera insistent escrivia a Utrillo perquè tanqués la compra d'uns bancs policromats i daurats del segle XVI, procedents d'Alella, per 16.000 pessetes. Però el que més l'interessava era adquirir llenços de El Greco i quadres moderns per exposar-los a diverses sales del recinte sitgetà.⁶⁰² Novament s'aprecia com la relació entre els dos, tot i ser cordial, no deixava de ser la d'un propietari amb el seu col·laborador. Aquesta diferència de tracte, es manifestava quan el magnat li anunciava que un familiar seu era a Europa i li demanava que tingués preparat el personal de Maricel, ell inclòs, per tal d'atendre al visitant com es mereixia. En aquesta ocasió, la petició tenia com a protagonista a Richard Flint Howe, el seu cunyat, qui en breu havia d'embarcar-se cap a Algèria i Tunísia, i que cap a finals de febrer estava previst que visités Barcelona.⁶⁰³

Tal i com demostra la correspondència conservada, la distància que separava Estats Units de Sitges, mai va ser un impediment perquè Deering es preocupés per

⁶⁰² Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.281). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 3 de gener de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 148).

⁶⁰³ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.282). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 14 de gener de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 150).

l'evolució de Maricel tot i que ell es centrés en d'altres assumptes. Aquestes lletres també desvetllen que el febrer de 1914, el nord-americà considerava que la labor d'Utrillo al capdavant del projecte era el millor que li podia haver passat. L'alegria per l'evolució del recinte, només l'entelava la impossibilitat de comprar can Xicarrons, la petita casa de pescadors propietat de Panxo Xicarrons, situada entre l'antic hospital de Sant Joan Baptista i el Cau Ferrat.⁶⁰⁴ L'assumpte d'aquest immoble, que es resolgué a favor de l'americà l'any següent, només feia que constatar les ganes del magnat de passar una llarga temporada a Catalunya. Per tal de mitigar les seves ànsies, començà a planificar un viatge que el portaria a Sitges entre maig i juny d'aquell any. Malauradament la idea es veié estroncada per l'esclat de la Primera Guerra Mundial, conflicte que alterà el trànsit de vaixells entre els Estats Units i Europa, fent impossible anar i venir tant sovint com ell hagués desitjat.

4.2.- 1914-1918: els anys de la Primera Guerra Mundial

Després de quatre anys de feina intensa, la fama de la col·lecció havia augmentat notablement. No només algunes cròniques es referien a les obres que atresorava, sinó que personalitats del món polític, cultural i religiós començaren a interessar-se per visitar-la. És el cas de Joaquim Pena (1873-1944), crític musical de *La Publicidad* i company de redacció d'Utrillo, qui sol·licità un permís perquè dues amigues seves de nacionalitat francesa poguessin conèixer Maricel, aprofitant que es trobaven sojornant a la casa dels Trowbridge a Sitges.⁶⁰⁵

A mida que el projecte creixia, el control que Deering exercia sobre la seva residència s'anava fent més ferri. En cap moment, tot i la distància i la impossibilitat de personar-s'hi, descuidà el control del que allí succeïa. Un bon exemple el trobem el 25 de febrer de 1914 quan a més d'agrair l'enviament d'unes fotografies de la casa fetes per Ramon Casas i Joe Summer, el seu criat d'ascendència oriental, rebé amb goig els dibuixos d'Utrillo en els que s'apreciava com seria la façana del recinte. Com a contrapartida, i molt content amb tot el que els seus col·laboradors catalans feien per ell,

⁶⁰⁴ Can Xicarrons va ser motiu de disputa entre Deering i Rusiñol, perquè el català també volia adquirir-la per tal d'ampliar el Cau Ferrat. El nord-americà, tot i l'interès que hi tenia, era conscient que les millores fetes a Maricel l'únic que feien era augmentar-ne el preu de venda i per això no es decidia a tancar un tracte. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.285). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 6 de febrer de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 151).

⁶⁰⁵ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.978). Carta de Joaquim Pena a Miquel Utrillo, 24 de febrer de 1914. La casa dels Trowbridge de Sitges estava situada al costat de la rectoria de l'església parroquial. Amb el temps, seria adquirida per Deering i actualment és l'espai sobre el que es bastí el Saló Blau i el claustre del Palau de Maricel.

Els anys de Maricel (1909-1920)

els hi assignà un pressupost de 100.000 pessetes perquè es desplaçessin a Portugal i adquirissin antiguitats a preus raonables.⁶⁰⁶

La insistència de Deering en millorar Maricel cada cop era més gran, i a finals de febrer de 1914 anuncià a Utrillo que en breu arribaria a Sitges una col·lecció de forja que havia comprat sencera. Les peces que la conformaven, serien la base sobre la que treballarien per completar-la i generar tot un el repertori que representés la història d'aquesta art a Espanya al llarg dels segles. També s'alegrava de l'adquisició de diversos fragments arquitectònics, destinats a ser inserits a les façanes del palau i es mostrava esperançat en aconseguir uns objectes de plata i un conjunt de tapissos procedents de Mallorca.⁶⁰⁷ Aquests no eren altres que la sèrie de tretze tapissos flamencs realitzats a partir dels cartrons dibuixats pel pintor Justus Van Egmont, que representaven la vida de Cleopatra, de Juli César i de Marc Aurel·li i que havien estat executats per Van Leefdael, Van der Strecken i Peemans al segle XVII. La seva compra va ser gestionada per la agent Apolonia Burguera, qui els representà davant del propietari Felipe de Villalonga-Mir, tot i que el tracte definitiu no es tancà fins ben entrat l'any 1915 per 350.000 pessetes.⁶⁰⁸

No content amb la gran inversió realitzada, el mateix dia es comprometé a enviar 3.000 lliures més, que havien de destinar-se íntegrament a possibles compres. També els hi prometé que ben aviat intentaria abandonar Nova York per tal de desplaçar-se a Barcelona tot i e perill que constituïa viatjar en vaixell durant la guerra.⁶⁰⁹ Els seus plans d'aterrar a Sitges feren que els agents artístics, sabedors que era un bon comprador, comencessin a enviar a Maricel ofertes de tot tipus d'obres d'art. Aquesta disponibilitat provocà que augmentés el ritme d'adquisicions, fet que preocupava al nord-americà, perquè veia compromesa la funcionalitat de la casa. Des del moment en que decidí transformar l'antic hospital del segle XIV en una residència d'estiu, una de es seves màximes havia estat equipar-la amb els màxims luxes (cuina, banys, ascensor, etc...) per tal de gaudir de les millors comoditats quan hi visqués. Aquesta actitud, marcada per la

⁶⁰⁶ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.286). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 25 de febrer de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 152).

⁶⁰⁷ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.287). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 26 de febrer de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 153).

⁶⁰⁸ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta d'Apolonia Burguera a Oleguer Junyent, 30 d'agost de 1915. Apèndix Documental (Doc. núm. 35).

⁶⁰⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.287). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 26 de febrer de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 153). Tot i la seva voluntat de visitar Maricel, qui finalment féu acte de presència a Sitges fou Mr. Richard Flint Howe cap el 15 de març d'aquell any.

Els anys de Maricel (1909-1920)

inquietud davant la possibilitat de perdre confortabilitat, denota la voluntat de Deering de passar més temps a Maricel a partir de llavors.⁶¹⁰

Tot i el clar perill que corria, després de molt esperar, abandonà Florida i des de Nova York s'embarcà en direcció a Londres a bord de l'*Amerika*.⁶¹¹ Mentre esperava salpar seguia preocupant-se per la decoració de la casa, segurament perquè Elsie de Wolfe ja no col·laborava amb ell i també perquè li preocupava la seva seguretat. Era conscient que quan arribés a Catalunya es trobaria amb els estralls d'una epidèmia de tifus que assolava el territori. Ell, que des de la seva joventut s'havia preocupat –i fins i tot obsessionat– amb la higiene, decidí prendre cartes en l'assumpte. Per això ni dubtà a enviar trenta tones de matamosques per fer front a la gran quantitat d'insectes que hi havia a Sitges i que es repartiren per totes les estances de la casa.⁶¹²

Un altre dels indicatius que demostra la voluntat de Deering de passar més temps a Maricel, va ser l'interès en resoldre els problemes burocràtics generats pel trasllat del seu nou vaixell a Espanya. Batejat amb el nom de *Vibora*, mesurava vint-i-quatre peus d'eslora, podia arribar als cinquanta nusos de velocitat i semblava el resultat de la unió de dues embarcacions individuals.⁶¹³ D'aquest assumpte, una de les coses que més l'inquietava, era el cost total de l'enviament i per això s'informà de les restriccions existents en matèria d'importació d'aquest tipus de vehicles. Fins i tot, es plantejà si era més rentable que navegues sota bandera nord-americana o espanyola, per tal de pagar menys impostos.⁶¹⁴ Els dubtes que li generava aquest tràmit l'importunaven molt, perquè la seva intenció era portar el vaixell a Catalunya, no només per fer excursions a les Illes Balears, sinó per estalviar-se el viatge per carretera entre Sitges i Barcelona. El problema finalment s'acabà resolent el juliol d'aquell any, quan Deering prengué la iniciativa i cap al 10 de juny envià la embarcació a Barcelona des de Nova York acompanyada d'un mecànic, el Sr. Botker, que conduiria la nau en unes regates que havien de celebrar-se a Sant Sebastià.⁶¹⁵

⁶¹⁰ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.288). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 28 de febrer de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 154). Els seus plans queden més clars quan s'interessà per conèixer quines eren les taxes de duana que calia abonar en cas d'importar plata, perquè estava pensant seriosament enviar des dels Estats Units una vaixella sencera.

⁶¹¹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.295). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 11 de març de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 156).

⁶¹² Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.289). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 7 d'abril de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 158).

⁶¹³ *La Vanguardia*, Any XXXIII, núm. 14.942 (3 de juliol de 1914), p. 15.

⁶¹⁴ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.293). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 2 de març de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 155).

⁶¹⁵ *La Vanguardia*, Any XXXIII, núm. 14.942 (3 de juliol de 1914), p. 15. Segons explica Deering a Utrillo, el Sr. Botker era mariner i enginyer alhora, per tant la persona idònia per capitanejar el *Vibora*.

Els anys de Maricel (1909-1920)

Resolt l'assumpte del vaixell, havia de preocupar-se d'acomplir la seva promesa de venir a Europa. Diverses gestions, li permeteren embarcar cap a Londres el 2 d'abril, on tenia previst retrobar-se amb John Singer Sargent. Durant l'estada també coincidí amb Graham White (1884-1943), qui anys després acabaria convertint-se en arxidiaca de Singapur i un dels més membres destacats del clergat britànic, augmentat així l'ampli llistat de personalitats amb les que es relacionà al llarg de la seva vida. Des d'allí contactà amb Utrillo i es congratulà de l'èxit que aquest havia assolit a Portugal, adquirint objectes per a Maricel. També li comunicà que el 5 de maig posaria rumb a Biarritz en companyia de les seves filles, i que esperava trobar-hi allí a Ramon Casas tot i ser conscient del pèssim estat de salut del pintor a causa dels greus problemes bucals que havia patit l'any anterior.⁶¹⁶

Abans de marxar cap a Espanya, decidí passar uns dies a París. Ala capital francesa visità algunes antiquaris i marxants, on adquirí uns quadres de Giovanni Boldini (1842-1931) i Lucien Simon (1861-1945), per incorporar-los a les seves col·leccions. També contactà amb Utrillo, amb qui la complicitat seguia vigent, i li proposà que es desplaçés a Madrid acompanyat de Dolors Vidal per poder retrobar-se allí. Tot i agrair l'oferiment, els contratemps que hauria generat aquest viatge feren que quedés descartat i per això a la capitale espanyola només hi anaren el magnat, la seva filla Marion i Ramon Casas. Un cop allí hi estigueren diversos dies abans de marxar cap a Valladolid, i d'allí, a Sevilla. El 22 de maig visitaren Ronda i tenien previst passar per Còrdova i Granada abans de tornar a Madrid cap a finals de maig, on s'hi estarien uns dies visitant museus i antiquaris. Posteriorment marxarien cap a Sitges, on creia que hi arribarien cap a mitjans del mes de juny. Pel que fa a la col·lecció, durant aquest viatge adquiriren tres quadres de Roberto Domingo i enllestí l'enviament del Boldini i el Lucien Simon, un cop Utrillo li comunicés la finalització de les obres del Saló d'Or.⁶¹⁷

Durant aquells dies a Madrid, el grup realitzà diverses excursions a Segovia i Ávila. Poc a poc, el nord-americà visitava les ciutats més importants de la Península i

Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.375). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 4 de maig de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 160).

⁶¹⁶ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.375). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 4 de maig de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 160).

⁶¹⁷ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.385). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 22 de maig de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 162). A més dels quadres també li comunicà que havia enviat un telescopi des de Londres i cinc caixes de whisky per tal de reposar les existències de la bodega de Maricel. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.385). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 22 de maig de 1914 i Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.297). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 31 de maig de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 162 i 163).

completava els seus coneixements sobre la història i l'art espanyols. Després de moltes voltes i passar per Saragossa i Lleida, arribaren a Sitges el 9 de juny. Allí esperava trobar-se amb Marion Denison Whipple que havia vingut a Europa expressament per organitzar el matrimoni de la seva filla.⁶¹⁸ Al ser tots a Sitges pensaren en celebrar l'enllaç allí i per això sol·licità a Utrillo que l'informés dels tràmits necessaris per casar-se pel civil. Les dificultats que trobaren en la legislació espanyola, els feren descartar aquesta possibilitat i es traslladaren cap a París on tot seria molt més senzill.

El trajecte entre les dues ciutats va ser força accidentat. Camí de Ripoll pensà que se li trencaria el cotxe i a la frontera li feren abonar 1.400 pessetes de taxes, després de confondre'l amb un contrabandista.⁶¹⁹ Tot i els entrebancs, aconseguí arribar a París el 26 de juny, amb el temps suficient per fer els preparatius del casament. L'enllaç se celebrà el 6 de juliol de 1914 tot i les reticències de Charles Deering.⁶²⁰ El col·leccionista, i pare de la núvia, creia que Chauncey McCormick –el fill del seu soci– no era la persona adient pel tipus de vida relaxat que duia.⁶²¹ Tot i la seva oposició, no va poder fer-hi res i les dues famílies, que havien fusionat les empreses, ara també unien els seus camins personals gràcies a aquest matrimoni.

Aprofitant que tota la família estava reunida, Richard Flint Howe contactà amb Utrillo per tractar uns assumptes relacionats amb un mobiliari que li havia encarregat que li comprés. Entre les peces que li sol·licità hi havia tres o quatre cofres, uns somiers com els que Marion Denison Whipple tenia a Maricel, i quatre miralls que destinaria a decorar la recent ampliació que havia fet a seva casa als Estats Units.⁶²² El català, enfeinat en l'assumpte del vaixell i atenent la visita de William Bartlett “Bart” Van Note a Sitges,⁶²³ semblava que s'hagués convertit en un treballador més al servei dels nord-

⁶¹⁸ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.298). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 6 de juny de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 164).

⁶¹⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.330). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 27 de juny de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 165).

⁶²⁰ Segons explicava Charles Deering a Utrillo la cerimònia civil se celebrà a les 11 hores del matí mentre que la religiosa va ser a les 15 hores a la casa que James Deering tenia a París. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.301). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 4 de juliol de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 166).

⁶²¹ A més dels problemes existents per aclarir si a Espanya podia celebrar-se amb tranquil·litat un casament civil, la cerimònia es retardà en el temps per les objeccions de Charles Deering. Finalment va haver d'acabar cedint davant la seva filla qui estava convençuda de contraure matrimoni amb Chauncey McCormick. L'enllaç se celebrà a París davant el bo i millor de la societat i dels ciutadans nord-americans residents a la capital francesa, entre els que s'hi comptava l'ambaixador Myron T. Herrick.

⁶²² Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.299). Carta de Richard Flint Howe a Miquel Utrillo, 26 de juny de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 221).

⁶²³ El doctor William B. Van Note era el metge que havia tractat la salut de Charles Deering els tres darrers hiverns. El propi col·leccionista nord-americà li demanà a Utrillo que li ensenyés Maricel i que li

Els anys de Maricel (1909-1920)

americans, que no un assessor artístic en la conformació de la col·lecció d'art. I el que era pitjor, en cap dels documents conservats de Maricel s'esmenta que mai cobrés un cèntim per tota la feina que feia. És a dir, que Deering mai contractà legalment a Utrillo, ni li pagà oficialment una nòmina fixa per tots els serveis que li prestava a ell i a la seva família.

Aquesta situació, en part, era compensada pel grau de confiança que li tenia Deering. Això explica que el 7 de juliol de 1914, el senyor LaPorte, l'agent que el nord-americà emprava a París per gestionar-li els assumptes econòmics, li escrivís per comunicar-li que tenia un taló a nom seu de 195.000 pessetes perquè les destinés a comprar quadres per la casa de Sitges. Però, el més important, era que el nord-americà l'havia autoritzat a negociar personalment i sense haver de donar explicacions, l'adquisició de qualsevol peça que tingués Maricel com a destí.⁶²⁴ D'aquesta manera, tot encarregar-li tot tipus de feines, el col·leccionista també demostrava que confiava en les dots i les maneres d'Utrillo per tal de gestionar el rumb del projecte.

Després d'aquesta mostra de confiança, de la que l'americà també es beneficiava perquè no havia de preocupar-se constantment per les compres d'objectes artístics, Deering abandonà París i posà rumb a Suïssa. Allí s'allotjà a l'Hôtel Endadines Kulm de Saint Moritz i contactà amb Utrillo perquè l'ajudés a solucionar els problemes generats per l'errònia facturació de l'equipatge i esmentar-li que en breu volia venir a Sitges.⁶²⁵ Tal i com anuncià, l'arribada a la població catalana es produí ben aviat però coincidí amb l'esclat de la Primera Guerra Mundial i la invasió de Sèrbia i Bèlgica per part de les tropes austrohongareses i alemanyes. L'inici del conflicte l'obligà a residir a Maricel durant dos mesos, i a esperar amb impaciència l'arribada de la seva filla Marion, que llavors es trobava a Europa de viatge de noces. Aquest temps l'emprà per posar-se al dia de l'estat en que es trobaven les obres del palau i per rebre la visita d'artistes com Enric Casanovas, Agapit Casas Abarca, personalitats com el torero Ricardo Torres "Bombita", la princesa Pia de Savoia, Eusebi Güell, el marquès de la

dispensés el tracte que es mereixia. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.302). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 5 de juliol de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 167)

⁶²⁴ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.303). Carta de T. A. LaPorte a Miquel Utrillo, 7 de juliol de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 238). Dies després, el 9 de juliol, LaPorte contactava novament amb Utrillo per avisar-lo que existien problemes amb el xec de 195.000 pessetes i que l'havien retornat. A més, aprofitava per reiterar-li la confiança que Deering tenia en ell i en la seva labor. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.304). Carta de T. A. LaPorte a Miquel Utrillo, 9 de juliol de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 239).

⁶²⁵ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.305). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 15 de juliol de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 169).

Els anys de Maricel (1909-1920)

Romana i Mr. Mansfield, llavors vicecònsol dels Estats Units a Espanya, qui aprofità per descobrir els tresors artístics del Cau Ferrat i de Maricel.⁶²⁶

La presència continuada del nord-americà, na va ser obstacle perquè les obres a Maricel avancessin amb bon ritme. Deering, tot i la gravetat de la situació política mundial, volia tornar als Estats Units i el 13 d'octubre, tot i les restriccions imposades, s'embarcà a Marsella acompanyat de la seva dona. A l'expedició se li uniria el 17 d'octubre el seu fill Roger, aprofitant una escala que farien a Nàpols, i d'allí, via Gibraltar, marxarien cap a Nova York. Arribats a destí, romangué a la ciutat prop d'un mes fins que decidí desplaçar-se a Miami per passar-hi l'hivern. Només trepitjar Florida contactà amb Casas i Utrillo per tal d'assabentar-se del grau de gravetat de la plaga de febres tifoides que assolaven Barcelona. Estava plenament convençut que era el moment d'incentivar la publicació de nombrosos articles sobre les mosques i com aquestes transmetien els virus, alhora que desitjava que els seus amics i les respectives famílies no tinguessin problemes de salut.⁶²⁷

Maricel no aturava el seu creixement tot i els problemes nacionals i internacionals que s'estaven produint. Amb el consentiment del magnat, i esperonat per aquest degut a la gran quantitat d'encàrrecs de tot tipus que li feia, Utrillo s'havia convertit en l'home de confiança del magnat a Catalunya. Aprofitant aquest estatus que ostentava, decidí edificar-se una casa per a ell al costat del palau. És ara, cap a mitjans de 1914, quan el català començà a sentir-se indispensable pel bon funcionament del projecte i decidí emprar-ho en benefici propi. Si bé és cert que no cobrava un cèntim, ni tenia cap nòmina mensual que li garantís certs ingressos, la seva actitud traí la confiança que el nord-americà diposità en ell. Un bon exemple d'aquesta nova manera de procedir, la trobem en el banquet que celebrà a Sitges la redacció al complet de la Enciclopedia Espasa, festa de la que Deering no en tingué coneixement i que només perseguia la promoció personal del català.

Lluny de conèixer que succeïa realment a casa seva, Deering no feia més que preocupar-se per la salut dels seus amics però tampoc perdia de vista la col·lecció d'art

⁶²⁶ Arran d'aquesta visita, el 19 de setembre de 1914 Eusebi Güell envià una carta a Miquel Utrillo per agrair-li la invitació a veure Maricel i per les atencions que li dispensà durant la visita. Li comunicà que la gent que l'acompanyava quedà encantada i el felicitava pel bon gust que havia tingut al comprar les obres d'art que decoraven la casa. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.830). Carta d'Eusebi Güell a Miquel Utrillo, 19 de setembre de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 220).

⁶²⁷ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.307). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 1 de desembre de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 171). Deering estava plenament convençut de la lluita que havia emprés contra el tifus i per això, a més de preocupar-se per la higiene constantment, donà 5.000 pessetes per combatre la malaltia.

Els anys de Maricel (1909-1920)

que estava conformant. Es mostrava encantat amb l'adquisició d'una llar de foc, segurament procedent d'una casa benestant de Jaca i que s'instal·là al Saló d'Or, i es lamentava moderadament per la pèrdua d'una reixa de ferro, tot i ser conscient que ràpidament en podrien trobar una altra a millor preu que la substituís. També estava frisós per saber si els mobles venecians que comprà, havien estat enviats a Maricel per la senyora Walpe, qui feia temps que els estava custodiant, i regularment esperonava a Utrillo perquè no perdés de vista ni els tapissos ni la plata de Mallorca, perquè estava molt interessat en la seva adquisició.⁶²⁸

L'any 1915 començà a Sitges igual que havia acabat l'anterior, amb peticions de visites per part de diverses personalitats com el doctor Diego Ruiz (1881-1959), literat, director del psiquiàtric de Salt entre 1909 i 1910 i bon amic de Prudenci Bertrana.⁶²⁹ Pel que fa a Deering, se sortí amb la seva i el Laboratori Provincial de Sanitat de Barcelona encarregà a Santiago Rusiñol i Ramon Casas la realització d'una auca que expliqués el perill de les mosques i com aquestes transmetien els virus. Un cop enllestida, seria repartida per les escoles i s'emmarcaria dins la croada que des de Maricel s'havia iniciat contra l'insecte i les malalties infeccioses com el tifus.⁶³⁰

Tot i la voluntat del nord-americà de venir a Catalunya per viure durant una temporada a Maricel, la Primera Guerra Mundial i la impossibilitat que els vaixells circuïssin lliurement, el mantingué allunyat fins l'estiu. Quan veié l'oportunitat i aconseguí un passatge de qualitat no ho dubtà, i el juliol de 1915 ja era a Catalunya. El primer que va fer, va ser programar una excursió a Mallorca en un vaixell propietat de Ramon Casas. La idea era passar uns dies de descans a l'illa i aprofitar per adquirir algunes obres per a Maricel [Fig.4.13] [Fig. 4.14].⁶³¹ A Palma de Mallorca es trobaren amb Utrillo i Oleguer Junyent, qui des del mes de maig era allí perquè havia participat en una excursió artística amb Santiago Rusiñol.⁶³² Tingueren tractes amb el Felipe Villalonga-Mir per intentar tancar l'acord de compra dels tapissos, la plata i un quadre

⁶²⁸ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.307). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 1 de desembre de 1914 i Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.308). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 9 de desembre de 1914. Apèndix Documental (Doc. núm. 171 i 172).

⁶²⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.023). Carta de Diego Ruiz a Miquel Utrillo, 28 de febrer de 1915. Apèndix Documental (Doc. núm. 273). Sobre la polèmica figura de Diego Ruiz: MALGRAT, Lurdes. «Diego Ruiz, un personatge singular». DINS: RUIZ, Diego. *Contes d'un filòsof. Contes de glòria i d'infern*. Valls: Cossetània, 2009, p. 9-38.

⁶³⁰ «Notícies». *Vell i Nou*, núm. 8 (1 de maig de 1915), p. 4.

⁶³¹ D'aquesta excursió en quedà constància gràcies a unes fotografies que es publicaren a «Una excursió a Mallorca en el yacht del pintor Casas». *La Il·lustració Catalana*, Any XIII, núm. 641 (19 de setembre de 1915), p. 564-565.

⁶³² «Antiguitats». *Vell i Nou*, núm. 8 (1 de maig de 1915), p. 3.

Els anys de Maricel (1909-1920)

de Ribera que aquest tenia a casa seva. També visitaren a la marquesa de Son Veri, propietària d'un estoig i un quadre de Murillo, que podia ser *La Virgen ligada*, una còpia que la Comtessa de Montijo havia llegat a Tomàs de Veri en el seu testament de 1808, una *Sagrada Família* o el *Retrat del Secretari de Felip IV*, conegut amb el malnom de *El Judío*, un llenç original del pintor sevillà que llavors era propietat d'aquesta família nobiliària mallorquina.⁶³³ Abans de marxar, també tingueren tractes amb Juan March per tal de comprar-li una arqueta de marqueteria de la que n'era propietari.⁶³⁴

Finalitzada l'estada a Mallorca, Utrillo emprengué un viatge per Espanya amb la missió de comprar objectes i quadres per a Maricel. Una de les seves primeres adquisicions va ser el *Retrat del Canonge Liñan*, obra de Vicente López, pel qual abonà 5.000 pessetes.⁶³⁵ Gràcies a la premsa de l'època, sabem que aprofità el desplaçament per aturar-se a Madrid i assistir a una important exposició i que tampoc es va perdre l'*Exposición Nacional de Bellas Artes*, en la que els artistes catalans estaven força ben representats.⁶³⁶ Abans de tornar a casa es dirigí a Alcalà de Henares, on visità la Universitat i el sepulcre del Cardenal Cisneros; Guadalajara, on admirà el Palau del Duque del Infantado, diversos sostres i la ceràmica local; la catedral de Sigüenza; i l'església de Santa Maria, a Calatayud, on aprecià la «*portada esculpida per aquells mestres francesos que havien treballat a Fontainebleau*».⁶³⁷

Després dels respectius viatges, un per Espanya i l'altre a Mallorca, el 14 de juliol es retrobaren a Maricel, on fins l'octubre no deixaren de succeir-se les visites. La primera en arribar, va ser la Infanta Isabel de Borbó, qui es passejà pel palau i el Cau Ferrat acompanyada d'Utrillo.⁶³⁸ També Aureliano de Beruete manifestà la seva voluntat de visitar les col·leccions, tot i que finalment es desdigué per motius personals,⁶³⁹ ocasió que no desaprovà al setembre el cònsol dels Estats Units Mr. Hurts i l'escultor Josep Clarà. L'artista català no només es desplaçà per apreciar els tresors

⁶³³ MONTE – CRISTO. «Palacio de la marquesa de la Cenia, en Baleares». *Blanco y Negro* (8 d'octubre de 1922), p. 46-48.

⁶³⁴ Després d'aquesta visita a Mallorca i arran de l'interès que Utrillo demostrà pel patrimoni artístic de l'illa, el 28 de juliol de 1915 l'Ajuntament de Palma de Mallorca li envià una carta on li anunciaven que en la Sessió Plenària del dia 26 de juliol havien decidit reconèixer públicament la seva tasca de difusió. Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de l'Ajuntament de Palma de Mallorca a Miquel Utrillo, 28 de juliol de 1915. Apèndix Documental (Doc. núm. 03).

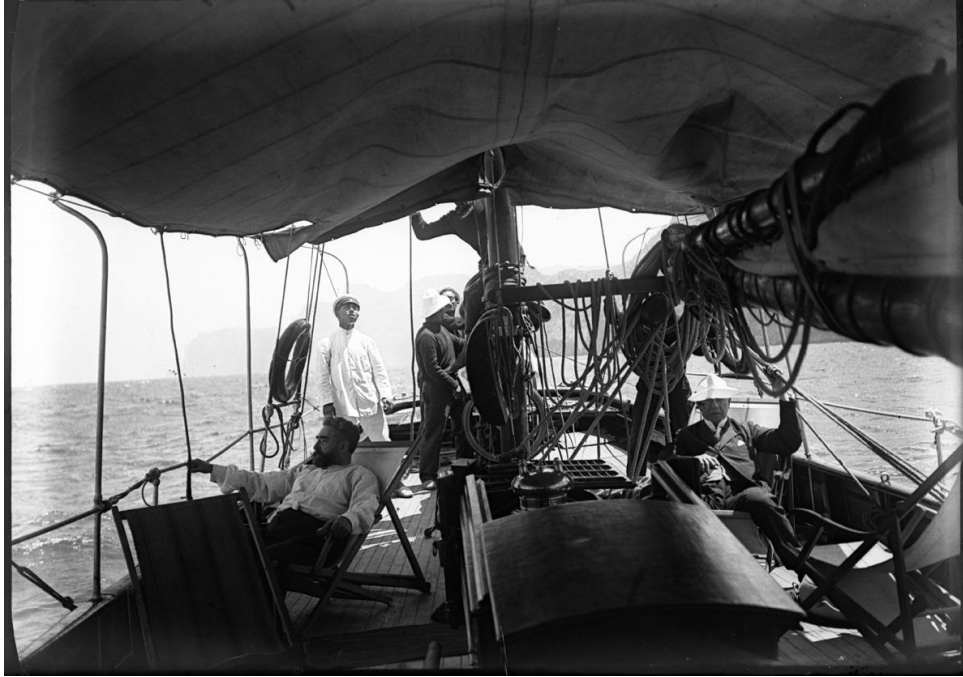
⁶³⁵ «Adquisicions». *Vell i Nou*, Any I, núm. 1 (15 de maig de 1915), p. 14.

⁶³⁶ «Antiguitats. El viatge d'en Miquel Utrillo». *Vell i Nou*, Any I, núm. 4 (1 de juliol de 1915), p. 14.

⁶³⁷ *Ibidem*.

⁶³⁸ *La Vanguardia*, Any XXXIV, núm. 15.317 (15 de juliol de 1915)

⁶³⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.634). Carta d'Aureliano Beruete a Miquel Utrillo, 28 d'agost de 1915. Apèndix Documental (Doc. núm. 22).



[Fig.4.13] *Charles Deering i Ramon Casas de viatge en vaixell cap a Formentera (1915). Publicada a *La Il·lustració Catalana*, Any XIII, núm. 641, Barcelona, 19 setembre 1915, p. 564*



[Fig.4.14] *Charles Deering i Ramon Casas de viatge en vaixell cap a Formentera (1915, detall).*

Els anys de Maricel (1909-1920)

artístics allí conservats, sinó que hi anà per trobar l'emplaçament més adient per una escultura de grans dimensions en la que estava treballant i que tenia com a destí final la placeta que quedava entre les dues vessants del palau. Les constants visites començaven a importunar a Deering, qui quan venia a Maricel el que buscava era descansar i fugir del tràfec diari que vivia quan era als Estats Units. Per això, a l'octubre de 1915 decidí suspendre les visites per poder gaudir en privat de la inauguració del Saló d'Or. La sala de recepcions ja estava enllestida i el dia 18 organitzà un acte en el que «*reunión amablemente a albañiles, carpinteros, cerrajeros, pintores, escultores, doradores, lampistas, electricistas, jardineros y a cuantos han intervenido en las obras*», i aprofità per projectar diverses vistes de Sant Cugat, Poblet i la Llotja de València, a més de fer una conferència sobre la mosca i com aquesta era un agent transmissor de virus com el tifus.⁶⁴⁰

Després de la celebració i abans de marxar cap a casa, tingué temps de realitzar diverses donacions a institucions del de Sitges. Els beneficiaris foren els pacients del nou hospital de Sant Joan Baptista, que reberen 50.000 pessetes, el servei religiós parroquial, a qui donà 25.000 pessetes, i el servei d'ensenyança gratuïta del Col·legi de les Mares Mercedàries, que fou agraciada amb 2.000 pessetes a condició que seguissin establertes al poble i no marxessin d'allí.⁶⁴¹ Les aportacions van ser aplaudides, tant per qui les rebé com per les autoritats, i no feren res més que confirmar el vincle que s'establí entre el nord-americà i la vila que tant bé l'havia acollit.

Havent resolt aquests assumptes urgents, embarcà al Vapor Buenos Aires des de Barcelona en direcció als Estats Units.⁶⁴² El viatge no va ser gaire còmode perquè el vaixell estava poc il·luminat, però en les diverses escales que realitzaren tingué l'oportunitat de visitar València, Almeria, Màlaga i Cadis, ciutat que a coneixia des de jove quan havia estat destacat a Espanya amb la Marina de Guerra.⁶⁴³ Mentre durava la

⁶⁴⁰ J.S. y T. [Josep Soler i Tasis]. «Marycel». *Eco de Sitges*, Any XXX, núm. 1.536 (24 d'octubre de 1915), p. 2.

⁶⁴¹ *Eco de Sitges*, Any XXX, núm. 1.538 (7 de novembre de 1915), p. 3. També deixa constància d'aquestes donacions un document conservat a l'Arxiu Utrillo data del 21 d'octubre de 1915, on el Credit Lyonnais feia entrega a Miquel Utrillo dels resguards i les pòlisses associades a aquestes operacions. Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Document del Credit Lyonnais a Miquel Utrillo, 21 d'octubre de 1915.

⁶⁴² Deering no anava acompanyat de Joe Summer, com afirma Isabel Coll, sinó d'un segon criat xinès que el serví a Europa a partir de 1912, i que es deia Chew Shuck Dock. www.ancestry.com [darrera consulta: 27 octubre de 2017].

⁶⁴³ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.311). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 28 d'octubre de 1915. Apèndix Documental (Doc. núm. 173). Durant el viatge també tingué temps d'enviar-se a si mateix postals de Màlaga, Càdis i Almeria, a més de preocupar-se pels problemes que tenia el sistema

Els anys de Maricel (1909-1920)

travessia, Utrillo s'ocupà de resoldre un problema de proveïment amb la casa Rayden & Reid i de fer les funcions d'amfitrió quan arribà a Sitges Jules Pams (1852-1930).⁶⁴⁴

El polític francès, ex-ministre d'agricultura i llavors senador, vingué acompanyat d'Emmanuel Brousse (1866-1926), diputat per Prades i també director del diari *L'Independant* de Perpinyà. Arribaren a Sitges de la mà de Josep Maria Sert (1874-1945), que a més d'estar treballant en un conjunt de pintures murals per Maricel estava molt ben relacionat amb les altes esferes polítiques de França. Gràcies a les memòries de Mísia Sert, la seva primera dona, sabem que durant la Primera Guerra Mundial el matrimoni s'allotjava a una suite de l'Hôtel Le Meurice, a la Rue Rivoli, on s'acostumava a reunir l'alt comandament francès i llavors aprofitaven per despatxar amb ells.⁶⁴⁵ Aquesta proximitat li va permetre mantenir contactes i fer amistat amb George Clemenceau (1841-1929), futur primer ministre de França, el polític i pensador Aristide Briand (1862-1932), el diplomàtic Philippe Berthelot (1866-1934), a més dels esmentats Pams i Brousse.⁶⁴⁶

Aquesta privilegiada posició que ocupava Sert el convertí en l'intermediari entre els industrials tèxtils catalans i el govern francès. L'evolució de la guerra havia provocat que la zona industrial del país veí estigués en mans enemigues, oportunitat que el pintor no desaprovà per contribuir a tancar importants contractes de subministrament d'equipaments per a les tropes que beneficiaren a empresaris locals. No en va, la seva família també en degué sortir beneficiada, perquè eren propietaris d'una fàbrica tèxtil a Barcelona i ell era un grn coneixedor de com funcionaven les interioritats d'aquest món.⁶⁴⁷ Per tant, podem concloure que durant el conflicte, Josep Maria Sert jugà un paper essencial en les bones relacions que existiren entre Catalunya i França, i en la orientació pro-aliada que acabà prenent Maricel. El projecte nascut de Deering i Utrillo, que tot i les opinions personals dels seus creadors romanien sense posicionar-se obertament per cap dels dos bàndols en guerra, a través de les visites que propicià el pintor català acabà convertint el palau en una espècie de quarter general alternatiu on es

d'aigua calenta de Maricel. El que estava instal·lat no era gaire bo i provocava mals olors. Per això decidí canviar-lo pel sistema nord-americà i fer col·locar un escalfador Wilkes.

⁶⁴⁴ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.309). Carta de Rayden & Reid a Miquel Utrillo, 22 d'octubre de 1915. Apèndix Documental (Doc. núm. 265). Segons la documentació conservada sembla que havien estat robades diverses caixes de licors en el darrer enviament de dels Estats Units. Això importunà molt a Deering, que volia tenir a bodega sempre plena.

⁶⁴⁵ MARGARIT, Isabel. *París era Mísia*. Barcelona: La Esfera de los Libros, 2010, p. 172.

⁶⁴⁶ Philippe Berthelot també li encarregà a Sert unes pintures per la seva residència a l'estil de Tiepolo.

⁶⁴⁷ MARGARIT, Isabel. *París era...*, p. 184-185.

Els anys de Maricel (1909-1920)

dissenyaren algunes estratègies militars aliades que s'empraren durant el conflicte en el camp de batalla.⁶⁴⁸

A mida que avançava l'any el conflicte es recruí i les comunicacions entre els Estats Units i Europa es ressentiren més. Els problemes logístics no frenaren el creixement de Maricel, però sí que generaren una forta inflació en el mercat artístic i aturaren momentàniament els viatges que Deering realitzava en companyia de Ramon Casas. Tampoc impedí que la col·lecció d'art i el projecte que aquesta representava, rebessin diverses distincions. El 21 de desembre de 1915 Manuel Folch i Torres (1877-1928), en representació de la Sociedad de Atracción de Forasteros, li concedí al magnat un Diploma Honorífic per la seva tasca en favor de les arts i per «*l'establiment a Sitges d'un veritable museu d'art guardador de joies que tal volta haurien emigrat de Catalunya*».⁶⁴⁹ Des de l'Hospital de Sitges, possiblement una de les institucions més beneficiades per la generositat del nord-americà, també volgueren homenatjar-lo i per això decidiren batejar el departament d'operacions com a Sala Deering i col·locaren un retrat seu pintat per Ramon Casas a la Sala de Juntes [Fig.4.15].⁶⁵⁰

Aquests reconeixements a la tasca realitzada esperonaren l'activitat a Maricel. Deering, malgrat la distància, continuava atent al que succeïa a Catalunya i el 27 de gener de 1916 notificà a Utrillo que diversos objectes adquirits a P. W. French & Co. encara romanien embarcats al vaixell Buenos Aires des de l'agost de l'any anterior, reclamant-li que urgentment ho solucionés i que les obres d'art es col·loquessin a Sitges tal i com es mereixien.⁶⁵¹ També envià una llista de composicions musicals perquè n'adquirís una còpia i poder-ne gaudir d'elles quan fos a Espanya, i va demanar que el subscriuissin a l'*Eco de Sitges* i al *Baluart de Sitges* per estar al dia de l'actualitat de la vila.

Paral·lelament a aquestes gestions, la col·lecció d'art, la seva rellevància i visibilitat anava en augment tal i com demostra l'article de *El Poble Català*. El cronista elogiava l'edifici i es referia a ell com un museu prodigiós, ric i esplèndid que era el

⁶⁴⁸ L'activa posició política de Josep Maria Sert en favor de França es produí arran de la mort d'Enric Granados. L'enfonsament del vaixell on viatjava el músic per part de les tropes alemanyes, feren que donés un pas endavant en aquest sentit.

⁶⁴⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Manuel Folch i Torres a Charles Deering, 21 de desembre de 1915. Apèndix Documental (Doc. núm. 213).

⁶⁵⁰ Ramon Casas: *Retrat de Charles Deering* (1914, Col·lecció d'Art de la Vila de Sitges, núm. inv. 9).

⁶⁵¹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.315). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 27 de gener de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 174).

Els anys de Maricel (1909-1920)

veritable reflex de la personalitat d'Utrillo.⁶⁵² D'aquesta manera es feia present que per la majoria dels catalans, el projecte sitgetà depenia exclusivament d'Utrillo i es rebaixava substancialment la participació del nord-americà, al que consideraven un simple senyor amb molt bon gust i molts diners per satisfer els seus capricis estètics.

Les ofertes i consultes artístiques tampoc s'aturaren. El 6 de febrer, Gustavo de Maeztu (1887-1947) escrivia a Utrillo per comunicar-li que tenia un quadre de El Greco a la venta, i que aquest recordava a *Les llàgrimes de Sant Pere* conservat al Cau Ferrat. Li demanava consell en qualitat d'expert perquè volia vendre'l, però no sabia quants diners podia demanar-ne per ell. La documentació no aporta més informació que la comparació abans esmentada, impedint conèixer de quina obra es tracta. Del que no hi ha dubte, és que darrere la consulta s'amagava l'interès per mostrar-li que tenia accés a un llenç d'un dels artistes que més interessava a Deering, per si aquest tenia la voluntat de comprar-lo

Si els oferiments no s'aturaven tampoc ho feren les sol·licituds de visita. El 7 de febrer de 1916, el periodista i pintor Romà Jori (1877-1921) contactava amb Sitges després de rebre una petició del príncep i la princesa Gagarin, llavors cònsols de Rússia a Espanya, per visitar Maricel. Jori, en nom d'ells, preguntà a Utrillo si era possible veure la col·lecció perquè la demanda procedia d'unes persones de molta cultura i d'una família amb molt gust artístic.⁶⁵³ La resposta, com

[Fig.4.15] Ramon Casas: *Retrat de Charles Deering* (1914) (Col·lecció d'Art de la Vila, núm. inv. 9) © Arxiu fotogràfic del Consorci del Patrimoni de Sitges

⁶⁵² «Reportatges artístics. Mr. Deering a Sitges». *El Poble Català*, any XIII, núm. 4.127 (25 de juliol de 1916), p. 1.

⁶⁵³ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Romà Jori a Miquel Utrillo, 7 de febrer de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 226).

Els anys de Maricel (1909-1920)

sempre que es tractava d'algué rellevant socialment, va ser afirmativa i el matrimoni Gagarin accedí al palau on els hi dispensaren les atencions oportunes. El mateix succeí a l'abril quan l'escriptora Muriel Matters (1877-1959), la conferenciant pacifista Carolina Kenney i Ann George, directora de l'escola Montessori a Washington, demanaren conèixer la residència i foren acompanyades per Utrillo durant el seu recorregut per Maricel i el Cau Ferrat.

L'èxit del projecte era imparable i els seus protagonistes no deixaven de rebre elogis i condecoracions. A finals de febrer de 1916, l'Ajuntament de Sitges notificà a Utrillo que havia estat designat vocal de la Junta d'Atracció de Forasters de la vila perquè continués treballant per a que més personalitats i viatgers reconeguts descobrissin els seus paratges i tresors artístics.⁶⁵⁴ Pel que fa a Deering, el març l'Estat li concedí la Gran Cruz de Alfonso XII reconeixent l'amor i els mèrits realitzats en la difusió de la cultura i les Belles Arts d'Espanya.⁶⁵⁵ La distinció, oficialment instituïda per Reial Decret des del 23 de maig de 1902, la rebé a Chicago amb molt d'orgull i per celebrar-ho anuncià la seva vinguda a Sitges cap a finals de juny o juliol.⁶⁵⁶ Els plans del nord-americà per gaudir d'aquest premi es veieren afectats pels problemes que tingué la companyia transatlàntica en les reserves dels compartiments. Deering, cada cop més gran i cansat de viatjar amb incomoditats, tot i la il·lusió que sentia aplaçà la seva vinguda.⁶⁵⁷

Mentrestant a Europa la Primera Guerra Mundial no afluijava i el conflicte dictava la política marítima. Les escasses oportunitats de viatjar al vell continent, l'obligaren a mitjans de 1916 a embarcar-se en el Montserrat, vaixell poc modern i mancat de comoditats. Durant la travessia, que compartí amb un grup de religiosos, aprofità per demanar-li a Utrillo que valorés la possibilitat de deixar-se retratar per Ramon Casas i que el quadre resultant s'incorporés a la col·lecció com a reconeixement del paper important que duia terme a Maricel.⁶⁵⁸

⁶⁵⁴ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de l'Ajuntament de Sitges a Miquel Utrillo, 23 de febrer de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 04). Mesos després li seria reconegut novament el seu criteri i gust artístic quan el nomenaren membre de la comissió pel Monument a Cayetano Benaprés que estava previst que se situés al Santuari del Vinyet.

⁶⁵⁵ «Crònica local». *Eco de Sitges*, Any XXXI, núm. 1.556 (12 de març de 1916), p.3.

⁶⁵⁶ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.319). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 19 de maig de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 175).

⁶⁵⁷ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.320). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 20 de juny de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 176).

⁶⁵⁸ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.321). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 6 d'agost de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 177). També li demanà que comprés un marc antic per tal d'adaptar-lo al retrat que Ramon Casas li havia pintat i que es destinaria a l'Hospital, i li recordà que un cop subscrit a les capçaleres sitgetanes aquestes se li havien d'enviar a Miami.

[Fig.4.16] Josep Llimona: *Placa dedicada a Charles Deering per l'Ajuntament de Sitges, commemorativa del nomenament de fill adoptiu de la vila* (1916, Deering Estate, Miami).

Tot i els entrebancs amb el transport, a finals de juliol arribà Sitges. Venia amb la intenció de quedar-se només dos mesos, però tot just desembarcar el consistori sitgetà acordà felicitar-lo per la concessió de la Gran Cruz de Alfonso XII i li notificà la decisió de nomenar-lo Fill Adoptiu de Sitges. El 28 de juliol el senyor Simó Llauredó, llavors l'Alcalde de la vila, li va fer entrega del document oficial que acreditava el nomenament i Deering agrai personalment la distinció. El Consistori, conscient que calia donar rellevància a aquest acte, decidí posposar-ne la seva celebració fins el 23 d'agost perquè coincidís amb la celebració de la Festa Major. Aquell dia el poble de Sitges li entregà una làpida esculpida per Josep Llimona (1863-1934) on es recollia el nomenament. La peça, on es llegia la inscripció «LA VILA DE SITGES A SON FILL ADOPTIU CARLES DEERING 23:AGOST:1916», presentava una figura femenina exempta, dempeus i que a la part inferior semblava fondre's amb la resta de la placa [Fig.4.16].⁶⁵⁹

⁶⁵⁹ ESQUINAS GIMÉNEZ, Natàlia. *Josep Llimona i el seu taller*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2015 [Tesi Doctoral Departament Història de l'Art], p. 146-147 i 287. La dona representada a la placa comparteix trets amb la figura de l'esquerra del conjunt Catalunya i les Ciències que el mateix escultor realitzà el 1912 per l'Institut d'Estudis Catalans i amb la placa que la ciutat de Barcelona oferí a Sarah

Els anys de Maricel (1909-1920)

Un cop lliurada, la comitiva visità a Maricel i Joan Ramon Benaprés, eminent metge del poble i bon amic de Deering, agrai en nom seu els honors concedits i anuncià que augmentaria la quantitat de donacions realitzades i promouria la construcció d'una escola de religioses mercedàries a Sitges.⁶⁶⁰

Durant aquesta estada a Catalunya realitzà diverses excursions pel territori amb Ramon Casas. En una d'elles, que els portà a la província de Tarragona, descobrí la petita població de Tamarit i el seu castell abandonat. Quedà profundament enamorat del paratge, un lloc allunyat del bullici de la ciutat on poder descansar, i li demanà al seu amic que iniciés els tràmits per adquirir-ne la propietat. Va ser així com a partir d'aquell moment, el col·leccionista nord-americà adquirí una segona propietat a casa nostra, que jugaria un paper importantíssim durant el procés de dissolució de la col·lecció d'art l'any 1921.

Després d'aquesta breu estada a Maricel, el 25 d'agost de 1916 embarcà en direcció a Nova York.⁶⁶¹ Als Estats Units es preocupà insistentment perquè Utrillo li enviés uns discs a John Singer Sargent i per un Rolls Royce que s'havia comprat, del qual només es fabricaren tres exemplars.⁶⁶² La seva passió pels automòbils era irrefrenable i només pensava en les excursions que faria amb Ramon Casas, també gran amant del món del motor, quan es retrobessin.⁶⁶³ Utrillo, per la seva banda, cada cop invertia més temps a resoldre els problemes que generava Maricel i a satisfer les voluntats del magnat. L'amistat entre ells, que es mantenia intacta des dels inicis del projecte, continuava endavant però les atribucions del català havien canviat completament. Ara era més un treballador, un capatàs, que gaudia d'uns certs privilegis que no pas un assessor contractat per engrandir la col·lecció d'art.⁶⁶⁴

Bernhardt l'any 1921. L'obra que ens ocupa es conserva actualment al Deering Estate de Miami. Vull agrair a Natàlia Esquinas Giménez l'ajuda indispensable per a la catalogació de la peça.

⁶⁶⁰ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.338). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 22 de desembre de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 191).

⁶⁶¹ «Crònica local». *Eco de Sitges*, Any XXXI, núm. 1.580 (27 d'agost de 1916), p.3.

⁶⁶² A més del seu exemplar, un pertanyia al Rei d'Anglaterra i l'altre al rei d'Egipte. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.333). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 26 de novembre de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 182).

⁶⁶³ Aquesta passió pels cotxes havia portat a Ramon Casas a sol·licitar l'ingrés de Deering al Reial Automòbil Club de Catalunya abans que aquest marxés novament cap a Estats Units. També demostrà ser un gran amant de la botànica, fent-se enviar a Miami per William Louderback unes fotografies de diversos arbres. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.330). Carta de William Louderback a Charles Deering, 25 d'octubre de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 242).

⁶⁶⁴ Un bon exemple d'aquesta funció de capatàs que exercia a Maricel la trobem en els tràmits que hagué de resoldre en nom de Deering al Credit Lyonnaise en relació a les diverses donacions fetes a institucions sitgetanes. Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta del Credit Lyonnais a Miquel Utrillo, 18 de setembre de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 120).

Els anys de Maricel (1909-1920)

A Nova York l'industrial hi residí una temporada fins que decidí marxar cap a Miami per passar-hi l'hivern. Florida era una zona molt vinculada a la família des de que William, el seu pare, hi arribà a la dècada dels setanta del segle XIX. Pel que fa a Charles, la passió per la zona el portà a comprar el 1908 una propietat a Buena Vista (Miami) i anys després el Cutler, l'actual Deering Estate, on explotà la seva faceta de naturalista.⁶⁶⁵ Allí esperà l'arribada de la seva dona, el seu fill Roger i el seu germanastre James, qui s'hostatjaria a casa seva mentre acabaven Vizcaya, la residència d'estil italià que s'estava construït a la badia de Florida. Tot i la distància s'assabentà que Maricel havia assolit un èxit rutilant dins el món cultural i que Utrillo, el seu home de confiança, era considerat una personalitat imprescindible dins l'art espanyol.

Tal i com desvetlla la seva correspondència, no hi havia dia que Utrillo no rebés felicitacions per la seva tasca, propostes de venda, peticions de visita o invitacions a parlar d'art com la que li cursà Manuel Abril (1884-1943) perquè impartís unes classes d'art català a l'Ateneo de Madrid, tot i que no podia pagar-li.⁶⁶⁶ Confiava en la seva generositat pensant que el català havia assolit una estabilitat econòmica treballant per Deering. En realitat, Abril no sabia que el seu amic no cobrava una nòmina fixa per la col·laboració, i per això al haver-se de pagar el bitllet d'anada i tornada de la seva pròpia butxaca desistí de desplaçar-se físicament a la capital i rebutjà l'oferiment.

Si Utrillo no s'aturava en les gestions per adquirir obres, Deering feia el mateix tot i trobar-se a Nova York i Miami. De d'allí envià cap a Sitges diversos objectes, tot i que començà a modificar el seu discurs. Soltadament manifestà una forta preocupació per haver-los d'adquirir un cop aquests havien traspassat la frontera espanyola perquè «*when one buys a handsome Spanish article here he knows he is paying three, four, very likely five times what it cost in Spain*».⁶⁶⁷ Tot i ser conscient que exercia una certa labor de protecció del patrimoni artístic i coneixia els riscos que això comportava, començà a mostrar-se curós i vigilant en els criteris econòmics que regien les adquisicions, perquè considerava que no tenia cap sentit pagar més diners per uns objectes que podien comprar-se molt més barats abans que sortissin d'Espanya.

Un dels motius que propicià el canvi d'actitud, van ser les actuacions que Lionel Harris realitzà en nom d'Archer Milton Huntington i la seva *The Hispanic Society of*

⁶⁶⁵ *John Singer Sargent & Chicago's...*, p. 100.

⁶⁶⁶ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Manuel Abril a Miquel Utrillo, 9 de novembre de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 01).

⁶⁶⁷ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.334). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 27 de novembre de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 183).

Els anys de Maricel (1909-1920)

America. Aquestes foren el detonant perquè Deering exigís a Utrillo que la seva xarxa d'agents espavilés, que fos més ràpida i eficient que la dels seus competidors, per tal d'aconseguir les millors obres abans que els seus rivals.⁶⁶⁸

Els canvis que exigia el nord-americà no només se centraren en les intervencions dins del mercat artístic, sinó que també afectaren al rumb estètic de Maricel. Des dels seus inicis fins a finals de 1916, les obres que atresorà la residència sitgetana eren exclusivament hispàniques o de temàtica hispànica. A partir d'aquest moment, i per decisió unilateral del magnat, s'hi afegiren obres orientals que enviaria directament des dels Estats Units i per les que caldria habilitar una estança especial.⁶⁶⁹

Tot i el gir estètic que decretà a Maricel, bona part de 1917 Deering no va poder viatjar a Europa i sembla que la correspondència entre els dos continents s'estroncà. L'enduriment del conflicte afectava les comunicacions, i més des de que el 2 d'abril el president Woodrow Wilson (1856-1924) declarà la guerra a Alemanya. La impossibilitat de viatjar a Sitges la mitigà amb la visita que John Singer Sargent li va fer a Miami. El pintor havia aconseguit desplaçar-se als Estats Units per tal de fer el Retrat de John D. Rockefeller, i davant la impossibilitat de tornar a Europa decidí instal·lar-se a casa dels Deering. A l'abril de 1917 els tres –Sargent, Charles i James– feren una excursió en vaixell per Florida Keys, i el pintor aprofità l'avinentesa per capturar el paisatge en diverses aquarel·les i retratar al seu amic en mig de la natura [Fig.4.17].⁶⁷⁰

Pel que fa a Sitges, la seva absència no impedí que Utrillo continués amb les obres del palau i que la col·lecció s'ampliés amb l'arribada de quadres, retauls i bronzes procedents d'arreu de la Península i dels Estats Units. La llunyania de Deering i la impossibilitat que els americans vinguessin a Europa, li va permetre recuperar al català les atribucions pròpies d'un conservador de museu, deixant de banda el seu rol de capatàs. Entre les seves tasques seguia sobresortint la d'atendre les constants peticions de visita al palau, com les realitzades per Albert Rusiñol (1862-1928), polític i germà del seu amic Santiago,⁶⁷¹ el Conde del Asalto⁶⁷² o Luis Ferrer Vidal (1861-1936),⁶⁷³

⁶⁶⁸ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.337). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 14 de desembre de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 188).

⁶⁶⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.327). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 3 de desembre de 1916. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.322). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 7 de desembre de 1916. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.323). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 14 de desembre de 1916. Apèndix Documental (Doc. núm. 185, 186 i 189).

⁶⁷⁰ John Singer Sargent: *Retrat de Charles Deering* (1917, Art Institute of Chicago).

⁶⁷¹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta d'Albert Rusiñol a Miquel Utrillo, 10 de gener de 1917. Apèndix Documental (Doc. núm. 280).

confirmant que la residència del nord-americà s'havia convertit en un veritable pol d'atracció i estava en la ment de totes les personalitats de l'àmbit cultural i polític del país gaudir dels nombrosos tresors que s'hi havien aplegat.

Després d'un any força difícil per culpa de la Primera Guerra Mundial, a principis de 1918, quan feia quasi deu anys que havia arribat a Sitges, els vincles amb les institucions de la vila estaven plenament consolidats tal i com demostren les contínues donacions al Col·legi de Mercedàries.⁶⁷⁴ Pel que fa a

[Fig.4.17] John Singer Sargent: *Retrat de Charles Deering* (1917, Art Institute of Chicago)

Maricel, la col·lecció estava consolidada i Utrillo li proposà la idea d'editar un catàleg que reflectís per la posteritat la feina feta. Deering acceptà i es decidí que la presentació de l'edició s'acompanyaria d'una conferència sobre la casa que impartí l'arquitecte Josep Maria Martino (1891-1957). El monogràfic finalment el publicà la *Revista de Arquitectura* en un número especial, que amb el pas del temps ha esdevingut una font de referència per conèixer les principals obres que aplegaren i els artistes que més agradaven al nord-americà.

La conformació de la col·lecció d'art hispànic i el seu ferm compromís amb la defensa del patrimoni artístic nacional, el convertien en una persona recurrent a la que demanar ajut quan es volia realitzar una iniciativa cultural. Aquesta faceta seva agafà

⁶⁷² Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.600). Carta del Conde del Asalto a Charles Deering, 25 de gener de 1917. Apèndix Documental (Doc. núm. 119). En la carta, a més d'anunciar la seva voluntat d'anar a Sitges a l'estiu, li agràia les atencions dispensades en la seva darrera visita a Maricel.

⁶⁷³ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Luis Ferrer Vidal a Miquel Utrillo, 29 de maig de 1917. Apèndix Documental (Doc. núm. 212).

⁶⁷⁴ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Carmen de Meer a Charles Deering, 15 de gener de 1918 i Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Carmen de Meer a Charles Deering, 10 de maig de 1918. Apèndix Documental (Doc. núm. 207 i 208).

Els anys de Maricel (1909-1920)

embranzida a partir de 1918, quan començà a rebre nombroses peticions de préstec d'obres per a exposicions. És el cas de Pedro Miguel Artiñano (1879-1934), membre de la Sociedad Española de Amigos del Arte, qui coneixia perfectament què custodiava Maricel i per això li demanà a Utrillo diverses peces perquè figuressin a la Exposició de Ferros Antics que havia de celebrar-se l'any 1919. Estava molt interessat en aconseguir la bandera del Gremi de Serrallers de Barcelona, que el nord-americà feia poc que havia adquirit, i tenia la ferma convicció d'assolir el seu propòsit perquè el projecte sitgetà havia nascut amb una clara vocació educadora i formativa.⁶⁷⁵ Per tal de tancar l'acord de cessió, la Sociedad envià a Joaquín Enrique, secretari de la *Comisión de la Exposición de Hierros Antiguos Españoles*, que arribà a Sitges l'11 d'agost per tancar l'assumpte.⁶⁷⁶

La intensa activitat en favor de la conservació del patrimoni, no impedí que des de 1916 sorgissin tensions entre Deering i Utrillo per motius econòmic i pel paper que el català tenia en el projecte. Per sorpresa del nord-americà, el seu assessor i home de confiança rebia contínuament tot tipus de proposicions laborals perquè gràcies a la visibilitat que li atorgà la feina feta a Maricel s'havia convertit en una de les personalitat més respectades dins del món de l'art nacional. Aquesta posició privilegiada comportava que regularment diversos amics li demanessin consell i ajut per assolir l'èxit comercial amb les seves obres, a més de fer-li ofertes de col·laboració com la que rebé de Josep de Togores (1893-1970). El pintor li comunicà que havia après a restaurar taules antigues a preus reduïts i espossava a la seva disposició per si volia contractar el seus serveis.⁶⁷⁷

Aquesta manera d'actuar sembla que agradaven al col·leccionista nord-americà, però les seves constants anades i vingudes, unides a +que delegués tota la gestió de Maricel en ell, obligaven a que aquest actués així si es volien assolir els objectius

⁶⁷⁵ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Pedro M. d Artiñano a Miquel Utrillo, 7 d'agost de 1918. Apèndix Documental (Doc. núm. 15). Aquests ideals d'educació i formació eren els mateixos que perseguia la Sociedad Española de Amigos del Arte que organitzava l'esmentada exposició.

⁶⁷⁶ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Pedro M. d Artiñano a Miquel Utrillo, 11 d'agost de 1918. Apèndix Documental (Doc. núm. 16).

⁶⁷⁷ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Josep de Togores a Miquel Utrillo, 7 d'octubre de 1918. Apèndix Documental (Doc. núm. 315). Togores explicava que llavors treballava restaurant algunes taules que havia adquirit el col·leccionista Lluís Plandiura, i que ja havia actuat per compte propi damunt d'unes altres que eren propietat dels germans Junyer Vidal. Aquesta no va ser l'única vegada que Togores demanà ajuda a Utrillo per promocionar el seu art. Un any abans, el 14 d'abril de 1917, li escrivia sol·licitant-li que li redactés una carta per tal que col·leccionistes com Plandiura, Francesc Cambó o Josep Sala li comprassin algunes obres. Estava convençut que amb la intervenció d'Utrillo aconseguiria superar els mals resultats obtinguts en l'exposició que estava celebrant-se llavors. Aqueta relació va ser abordada a DOMÈNECH, Ignasi. *Miquel Utrillo, el mercat de l'art i el col·leccionisme...*, p. 125-126.

Els anys de Maricel (1909-1920)

establerts. A més, amb el pas del temps, el català havia esdevingut la cara visible del projecte i això, encara que no agradés i fins i tot molestés a Deering, el convertia en l'amfitrió dels actes que es realitzaven al palau tal i com succeí quan se celebrà un homenatge al Mariscal Joffre per la seva brillant actuació alliberant Europa dels alemanys durant la Primera Guerra Mundial [Fig.4.18].⁶⁷⁸

Les tibantors entre Deering i Utrillo lluny de desaparèixer anaren en augment. La situació que es vivia a Maricel a principis de 1919 no era la millor, però tot seguia funcionant com si res.⁶⁷⁹ A Sitges seguien arribant peticions per visitar el palau, com la presentada per Joan Ruiz i Porta (1863-1934),⁶⁸⁰ i ofertes de compra d'objectes artístics, com la realitzada per Mariano Andreu (1888-1976), que llavors exposava a Galeries Laietanes i aprofità l'avinentesa per oferir-li a Utrillo un esmalt que havia fet temps enrere per si n'estava interessat.⁶⁸¹

**[Fig.4.18] Postal dedicada al Mariscal Joffre editada a Sitges
(11 de novembre de 1918). Fons Miquel Utrillo (M.U., núm. inv. 4.000)**

⁶⁷⁸ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2850). Postal en honor al Mariscal Joffre.

⁶⁷⁹ Un bon exemple de les males relacions entre ells, el trobem en una carta del 19 de febrer de 1919. Després de molt de temps sense estar en contacte, el nord-americà ja no es dirigeix a ell abordant temes personals ni preocupant-se pel seu estat de salut. Només li escriu per recordar-li que feia més d'un any que havia enviat uns objectes a Sitges i encara no sabia res d'ells.

⁶⁸⁰ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Joan Ruiz i Porta a Miquel Utrillo, 22 de gener de 1919. Apèndix Documental (Doc. núm. 275). Joan Ruiz i Porta va jugar un paper fonamental en la compra del castell de Tamarit i, a petició de Ramon Casas, a partir de 1916 s'involucrà en la restauració de l'edifici perquè era qui millor el coneixia.

⁶⁸¹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Mariano Andreu a Miquel Utrillo, 29 de gener de 1919. Apèndix Documental (Doc. núm. 12).

Els anys de Maricel (1909-1920)

Pel que fa a Deering, les males relacions amb el seu home de confiança no li feien perdre les ganes de visitar Sitges. Per això un cop finalitzada la Primera Guerra Mundial i restablertes les vies de comunicació amb Europa, projectà viatjar a Espanya i renovà el passaport i el de la seva dona.⁶⁸² Mentre esperava que es tramités la documentació mantenia el contacte amb Utrillo, qui seguia gestionant l'adquisició de peces per la col·lecció. La mala relació entre ells sembla que finalment s'acabà estenent per tot el projecte, perquè el català va perdre tota la confiança del magnat i li restringiren la llibertat d'acció obligant-lo a comunicar totes les passes que feia a Deering. Aquest canvi explica el perquè davant la possibilitat de comprar una porta valorada en 40.000 dòlars, es perdé la possibilitat d'adquirir-la al haver que consultar-ho tot. El nord-americà, a més, en rebre la notificació de l'oferta s'escandalitzà al considerar que «*taxes take away most of my income, so \$ 40.000 looks a very large sum*»,⁶⁸³ provocant que hagués de renunciar a ella per motius financers. Per tant, la documentació demostra que, a més de la mala relació personal existent llavors entre ells, els problemes econòmics també acabaren per afectar al projecte i foren un dels motius que conduïren a la seva dissolució.

Utrillo, que acumulava nombrosos contractes, no deixava de dedicar-se per complet a la seva feina perquè havia abandonat la direcció artística de la Enciclopedia Espasa. Considerava que col·laborant amb el nord-americà la seva projecció nacional i internacional seria major que si continuava a la editorial. Una bona mostra de la importància d'aquest canvi, la trobem quan l'historiador i crític d'art Bernard Berenson (1865-1959) visità Barcelona i contactà amb ell presentant-se com un bon amic d'Elsie de Wolfe i Royal Tyler, dos vells coneguts seus.⁶⁸⁴ També rebé els elogis de l'escriptora Víctor Català, pseudònim de l'escriptora Caterina Albert (1869-1966), qui el definí com un gran visionari amb grans dots com artista decorador, al que calia felicitar per la meravella que havia creat a Sitges on es barrejaven amb gran estil tot tipus d'arts de totes les èpoques.⁶⁸⁵

A mitjans de 1919 el recinte ja s'havia convertit en un veritable palau i el projecte estava madur. Deering pensava establir-se a viure-hi una llarga temporada i volia acabar

⁶⁸² www.ancestry.com [darrera consulta 24-10-18]

⁶⁸³ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.349). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 27 d'abril de 1919. Apèndix Documental (Doc. núm. 195).

⁶⁸⁴ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv. 3.328). Carta de Bernard Berenson a Miquel Utrillo, 4 de maig de 1919.

⁶⁸⁵ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.686). Carta de Caterina Albert Paradís (Víctor Català) a Miquel Utrillo, 15 de maig de 1919. Apèndix Documental (Doc. núm. 06).

d'arreglar-ho al seu gust. Per aquest motiu disposà l'adquisició d'un òrgan pel Saló Blau, l'espai destinat a per encabir les obres medievals, i li demanà a Utrillo que cerqués un professional que s'ocupés del seu correcte muntatge i funcionament.⁶⁸⁶

Resolt l'enviament de l'instrument musical, també s'interessà per saber si havien arribat a Sitges uns pinacles que havia adquirit a French & Co a finals de l'any anterior, perquè cadascun d'ells li havia costat 750 dollars.⁶⁸⁷ Aquest interès en remarcar la quantitat de diners que valien les peces que comprava, confirma un clar canvi d'actitud per part de Deering respecte aquest assumpte. Anys abans quan s'abordava la possibilitat d'incorporar qualsevol objecte a Maricel, encara que semblés repetitiu i insistent, no s'aturava fins que aconseguia el seu objectiu. Però des de l'assumpte de la porta de pedra que hagué de refusar per l'elevat preu que sol·licitaven, començava a incomodar-se per les quantitats que li demanaven i es mostrava contrari a gastar fortes sumes de diners en la col·lecció.

A més dels assumptes econòmics, calgué sumar-hi que la salut de Deering cada empitjorava més. Tot i les limitacions físiques que patia, es negà a trencar els contactes amb Sitges i es preocupava tant per l'estat de les institucions que finançava, com per si les obres que enviava des dels Estats Units arribaven correctament. Els assumptes vinculats a la col·lecció cada cop l'incomodaven més i es mostrava força enfadat al no rebre cap resposta sobre dos relleus gòtics adquirits feia mesos, pels que també s'havia interessat el *Metropolitan Museum of Arts*, i dels que encara no sabia del cert on eren.⁶⁸⁸ La veritat era que des de mitjans de 1918, ja no estava interessat en comprar més objectes per la residència espanyola i només posava èmfasis en concloure les operacions iniciades. Aquesta política d'actuació xocava frontalment amb la seva passió de col·leccionista i per aquest motiu, tot i ser reticent a invertir més, no deixava passar l'ocasió quan es tractava d'objectes destacats. És el cas d'una catifa de la que només

⁶⁸⁶ En aquesta operació hi actuà Enrique Ràfols, un dels habituals intermediaris de Deering, qui s'encarregà de gestionar l'enviament de les trenta set caixes on anava l'instrument desmuntat i els corresponents rotllos musicals. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.350). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 10 de juny de 1919 i Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.354). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 19 de juny de 1919. Apèndix Documental (Doc. núm. 196 i 198).

El mateix dia Deering escrivia al seu amic Elbert H. Gary explicant-li que marxava de viatge cap a Espanya i que abans tenien previst passar per Cuba i França. També esmentava que tenia greus problemes de salut i que amb el pas del temps havien anat empitjorant. Carta de Charles Deering a Elbert H. Gary, 19 de juny de 1919 a COLL MIRABENT, Isabel. *Charles Deering and Ramon Casas...*, p. 280.

⁶⁸⁷ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.355). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 30 de juny de 1919. Apèndix Documental (Doc. núm. 199).

⁶⁸⁸ Novament veiem com el to en el que es dirigeix a Utrillo no té res a veure amb la familiaritat que existia al principi. Ara sembla ordenar-li que faci la seva feina i que el mantingui informat constantment de tot allò que fes relació a Maricel. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.358). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 12 de juliol de 1919. Apèndix Documental (Doc. núm. 200).

Els anys de Maricel (1909-1920)

existien cinquanta exemplars al món i que French & Co. de manera preferencial li reservava,⁶⁸⁹ o un conjunt de plats xinesos artesanals, que tenia aparaulats i que esperava poder adquirir aviat.⁶⁹⁰

Cap a l'estiu de 1919 les tensions es mantenien però les coses començaren a canviar. Deering li notificà a Utrillo que volia que redactés un llistat complet de totes les obres que figuraven a Maricel i que aquest havia d'incloure el valor econòmic que tenien. La petició d'un inventari desconcertà al català, que tot i ser conscient de la situació que es vivia, no esperava això. Abans de realitzar-lo no dubtà a preguntar quina era la seva finalitat, qüestió que el nord-americà despatxà ràpidament sense contestar, alhora que li reclamà que li enviés el document el més ràpid possible a les seves oficines de Chicago. El to del manament unit al lloc on havia de remetre el llistat, Chicago i no Miami on residia Deering habitualment, feren presagiar que quelcom greu havia de passar i que el col·leccionista preveia un destí diferent per les obres que havia reunit a Sitges.

Aquest gir dels esdeveniments obligà a Deering a desplaçar-se a Espanya tot i no estar completament recuperat de l'operació d'oïda a la que s'havia sotmès. S'embarcà el 15 d'agost amb la seva dona i arribà a Barcelona, via Cadis, quinze dies després. Casas, que s'havia mantingut en un discret segon pla, però semblava estar més proper a l'americà que a Utrillo, l'esperava impacient perquè volia ensenyar-li la restauració de Tamarit. Sembla que el resultat final li agradà però enlloc de quedar-s'hi, manà preparar Maricel per estar-s'hi una llarga temporada. El temps que hi estigueren es dedicaren a descansar i rebre visites personals d'amic, mentre que les recepcions institucionals quedaren en mans del català.⁶⁹¹ Les divergències entre ells cada cop eren més evidents i les posicions es tornaren irreconciliables.

Coincidint amb aquesta situació, a principis de 1920 visità Maricel per primera vegada Santiago Rusiñol [Fig.4.19]. La relació entre els dos col·leccionistes era inexistent des de 1909, quan Deering volgué comprar el Cau Ferrat i les col·leccions d'art que contenia. El tracte personal empitjorà quan Casas i Utrillo es decantaren pel

⁶⁸⁹ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.359). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 12 de juliol de 1919. Apèndix Documental (Doc. núm. 201).

⁶⁹⁰ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.360). Carta de Charles Deering a Miquel Utrillo, 9 d'agost de 1919. Apèndix Documental (Doc. núm. 202).

⁶⁹¹ Entre les visites institucionals hi trobem les de Francesc Carreras Candi (1862-1937), Marcel Nicolle (1871-1934), director del Museu Nacional de París o Juan Allende Salazar (1882-1938), vocal del patronat del Museo del Prado i deixeble d'Elias Tormo (1869-1957). Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.763). Carta de Francesc Carreras i Candi a Miquel Utrillo, 17 de novembre de 1919 i Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.583). Carta de Juan Allende Salazar a Miquel Utrillo, 23 de desembre de 1919. Apèndix Documental (Doc. núm. 38 i 07).

Els anys de Maricel (1909-1920)

nord-americà deixant-lo de banda, i es tornaren nul·les quan el senyor de Maricel comprà can Xicarrons impedit que la seva casa-taller pogués ampliar-se. Pel que fa a Utrillo, semblava aliè a totes aquestes qüestions i continuava atenent les peticions que arribaven per comprar obres, motiu pel qual contactà al febrer de 1920 amb Fernando Álvarez de Sotomayor (1875-1960), qui seria nomenat anys després director del Museo del Prado, i a qui coneixia dels anys de *Forma* quan el pintor col·laborà amb la revista cedint algunes fotografies de quadres seus.⁶⁹² En aquesta ocasió s'interessà pel llenç *Mujeres de Betanzos*, però l'artista li confessà que ja no disposava d'ell i que no podia fer res per recuperar-lo.⁶⁹³ El quadre, tot i les intencions del català, no va poder formar part de la col·lecció sitgetana.

**[Fig.4.19] Ramon Casas: *Santiago Rusiñol visitant Maricel*
amb Charles Deering, Ramon Casas i Miquel Utrillo
(c.1920, Northwestern Library)**

⁶⁹² Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Fernando Álvarez de Sotomayor a Miquel Utrillo, 10 d'abril de 1905. Apèndix Documental (Doc. núm. 10).

⁶⁹³ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.082). Carta de Fernando Álvarez de Sotomayor a Miquel Utrillo, 19 de febrer de 1920. Apèndix Documental (Doc. núm. 11). La relació entre Utrillo i Álvarez de Sotomayor continuà anys després i el català seria un dels primers a felicitar-lo pel seu nomenament com a director del Museo del Prado l'any 1922. El càrrec l'ocuparia dues vegades, la primera entre 1922 i 1931, i la segona, un cop finalitzada la Guerra Civil, entre 1939 i 1960, any de la seva mort.

Els anys de Maricel (1909-1920)

També continuà encarregant-se d'atendre a tots aquells que volien visitar el palau. És el cas d'Artur Masriera (1860-1929), qui li sol·licità en nom del polític republicà, empresari i banquer Evarist Fàbregues Pàmies (1868-1938) i altres membres del Centre de Lectura de Reus, visitar Maricel «*per admirar les meravelles que conté*». ⁶⁹⁴ O Manuel Girona, qui li anuncià una pròxima excursió acompanyat d'Enric Borràs i de Maurici Vilomara, tot esperant que tingués temps suficient per ensenyar-los el palau, dinar plegats en companyia de l'Alcalde Bonaventura Julià i parlar de la creació de l'Escola de Forja. ⁶⁹⁵

Aquestes relacions socials que mantenia Utrillo quan atenia a les visites que veien a Sitges, li permeteren teixir relacions amb les altes esferes de la societat i el convertiren davant l'opinió pública en el capdavanter del projecte. Pel que fa a Deering, tot i ser-ne el propietari continuava sent respectat i estimant a la vila, però tant a Sitges com a fora d'ella se'l percebia com algú distant i inaccessible amb el que majoritàriament ningú aspirava a mantenir-hi tractes. ⁶⁹⁶

Mentre Utrillo s'ocupava dels afers oficials i del dia a dia, Deering descansava i es recuperava de l'operació d'òida. Seguia en contacte amb els Estats Units gràcies al seu amic Elbert H. Gary, jutge i empresari, que s'alegrà molt de la seva recuperació i li anuncià un pròxim viatge a Europa en el que tenia previst desplaçar-se a Sitges per veure'l. La notícia va ser molt ben rebuda pel nord-americà, tot i que finalment s'hagué de postergar al setembre per motius personals. ⁶⁹⁷

⁶⁹⁴ Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.902). Carta d'Artur Masriera a Miquel Utrillo, 25 de febrer de 1920. Apèndix Documental (Doc. núm. 247). El mateix dia, Utrillo rebia una carta del dramaturg Ignasi Iglesias (1871-1928) demanant-li que atengués a Evarist Fàbregues i Pàmies, bon amic seu, durant la visita que aquest tenia pensat fer a Sitges. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.841). Carta d'Ignasi Iglesias a Miquel Utrillo, 26 de febrer de 1920. Apèndix Documental (Doc. núm. 224).

⁶⁹⁵ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta Manuel Girona a Miquel Utrillo, 30 de febrer de 1920. Apèndix Documental (Doc. núm. 217). El pas del temps, com hem vist, convertí Maricel en un lloc obligat de visita per les personalitats més rellevants del món artístic, polític i econòmic del país. No hi havia dia que no es rebessin peticions de visita i que s'haguessin de fer honors a algú. Així, entre el 14 i el 28 de març de 1920 passaren per allí l'activista cultural Joaquim Borralleras i Grau (1880-1946), el pintor Domènec Carles i Rosich (1888-1962), l'escriptor i filòsof Francesc Pujols i Morgades (1882-1962) i el crític, poeta i literat Alexandre Planas (889-1940). També rebé la petició de Manuel Folch i Torres (1877-1928) per publicar un text i unes fotografies a la *Revista de Arquitectura* per tal de donar a conèixer Maricel al món.

⁶⁹⁶ Malgrat la seva inaccessibilitat diverses persones no dubtaven a escriure-li oferint-li continus regals de publicacions o buscant finançament per a futurs negocis. Aquest és el cas d'Àngel Ruiz i Pablo (1865-1927) qui remeté un exemplar de la seva *Historia de la Real Junta Particular de Comercio de Barcelona*. Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 3.025). Carta d'Àngel Ruiz i Pablo a Miquel Utrillo, 27 de maig de 1920. Apèndix Documental (Doc. núm. 274).

⁶⁹⁷ Carta d'Elbert H. Gary a Charles Deering, 3 de març de 1920 i Carta d'Elbert H. Gary a James Deering, 6 d'abril de 1920 publicades a COLL MIRABENT, Isabel. *Charles Deering and Ramon Casas...*, p. 288.

Els anys de Maricel (1909-1920)

A més del jutge Gary també feren cap a Sitges, Barbara Deering amb el seu marit i els dos fills, i James, que arribà acompanyat del capità Baker. Sabent que era a Maricel al maig de 1920, s'hi desplaçaren l'ambaixador d'Estats Units a Madrid, Arthur Byne i la seva dona, Mildred Stapley Byne, qui ocupava el càrrec de conservadora de *The Hispanic Society of America*.⁶⁹⁸ Amb quasi tota la família reunida a Catalunya, inesperadament el juny de 1920 rebé una carta d'Elbert H. Gary preguntant-li quin mitjà de transport seria el millor per arribar a Maricel.⁶⁹⁹ La resposta li envià dies després James, perquè l'estat de salut de Charles l'impedia fins i tot escriure. No sabem quin va ser l'itinerari que finalment seguí, però tenim constància que Gary i la seva dona passaren una temporada a Sitges descansant, i que assistiren en primera persona a l'inici del final del projecte.⁷⁰⁰

Amb l'arribada de Gary, la distància entre Utrillo i Deering s'eixamplà tot i que l'activitat es mantenia inalterada. Seguien atenent peticions de visita i de préstec d'obres per exposicions,⁷⁰¹ perquè la rellevància de la col·lecció la convertia en posseïdora d'importants peces d'art antic i modern. És per aquest motiu que Ignacio Pinazo els hi demanà una obra perquè figurés a la *Exposición de Pintura Española* que s'havia de celebrar a Londres el 1920.⁷⁰² Deering inicialment es mostrà favorable a col·laborar en aquesta iniciativa, però si revisem el catàleg de la mostra ens n'adonem que finalment no hi figurà cap peça seva. Una lectura atenta del text que figura al llibret, ens permet apreciar que repetidament s'esmenta el *Retaule i Frontal d'altar de Quejana* (1396), fet que ens porta a pensar que era aquesta l'obra que li demanaren.⁷⁰³ Si fos així, seria

⁶⁹⁸ *Eco de Sitges*, (2 de maig de 1920). *Eco de Sitges*, (16 de maig de 1920), p. 3. *Eco de Sitges*, (23 de maig 1920).

⁶⁹⁹ Carta d'Elbert H. Gary a Charles Deering, 17 de juny de 1920 publicada a COLL MIRABENT, Isabel. *Charles Deering and Ramon Casas...*, p. 290.

⁷⁰⁰ Carta de James Deering a Elbert H. Gary, 25 de juliol de 1920 publicada a COLL MIRABENT, Isabel. *Charles Deering and Ramon Casas...*, p. 290 i Carta d'Elbert H. Gary a Charles Deering, 20 de gener de 1921 a COLL MIRABENT, Isabel. *Charles Deering and Ramon Casas...*, p. 290. En la carta del 20 de gener de 1921, Gary recordava l'amistat que mantenia amb Charles Deering des de feia prop de quaranta anys i evocava els moments feliços viscuts a Maricel l'any anterior.

⁷⁰¹ A mitjans de 1920 demanaren visitar el palau Eduard Toda (1855-1941), Antoni Maria Marcet (1878-1946), Abat de Montserrat, el nou primat dels benedictins, Fidel de Storzinger, Joaquim Casas Carbó o els joiers Carreras. Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta d'Eduard Toda a Miquel Utrillo, 23 de juliol de 1920. Apèndix Documental (Doc. núm. 314). Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.886). Carta de l'Abat Antoni Maria Marcet a Miquel Utrillo, 23 d'agost de 1920. Apèndix Documental (Doc. núm. 245). Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta de Joaquim Casas Carbó a Miquel Utrillo, 11 de novembre de 1920. Apèndix Documental (Doc. núm. 39).

⁷⁰² Fons Miquel Utrillo, (M.U., núm. inv. 2.985). Carta d'Ignacio Pinazo a Charles Deering, 2 de juliol de 1920. Apèndix Documental (Doc. núm. 263).

⁷⁰³ *Exhibition of spanish paintings at the Royal Academy 1920-1921*. Londres: Royal Academy London, 1920.

Els anys de Maricel (1909-1920)

comprensible que finalment s'hagués negat a cedir-la, perquè es posava en perill la seva conservació i el Saló Blau perdia un dels seus principals emblemes.

Pel que fa a l'arribada de peces, des de que Deering manifestà dubtes sobre els preus que es pagaven per les peces, s'estroncà quasi per complet i només es tancaren petits acord com un intercanvi d'unes rajoles catalanes per unes d'holandeses amb Eduard Toda.⁷⁰⁴ El que havia estat un gran projecte, a finals de 1920 es trobava en el punt més baix d'activitat. Però el més preocupant era que el divorci entre els dos creadors de Maricel, Deering i Utrillo, era cada cop més evident i feia presagiar el seu imminent final.

⁷⁰⁴ Fons Miquel Utrillo, (M.U., sense núm. inv.). Carta d'Eduard Toda a Miquel Utrillo, 8 de desembre de 1920. Apèndix Documental (Doc. núm. 313).